

Møte mandag den 25. april kl. 12.32

President: Å g o t V a l l e

D a g s o r d e n (nr. 29):

1. Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda (diskrimineringsombudsloven) (Innst. O. nr. 71 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 34 (2004-2005))
2. Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i likestillingsloven mv. (Gjennomføring av Europaparlaments- og rådsdirektiv 2002/73/EF og innarbeiding av FN-konvensjonen om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner med tilleggsprotokoll i norsk lov) (Innst. O. nr. 70 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 35 (2004-2005))
3. Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i lov 6. juni 1891 nr. 2 om Guld-, Sølv- og Platinavarers Finhed og Stempeling m.v. (Innst. O. nr. 76 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 73 (2004-2005))
4. Innstilling fra utenrikskomiteen om lov om endringer i lov 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. (Innst. O. nr. 74 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 47 (2004-2005))
5. Referat

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Odelstingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Heidi Grande Røys. – Andre forslag foreligger ikke, og Heidi Grande Røys anses enstemmig valgt som settepresident for Odelstingets møte i dag.

S t a t s r å d L a i l a D å v ø y overbrakte 3 kgl. proposisjoner (se under Referat).

S a k n r . 1

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda (diskrimineringsombudsloven) (Innst. O. nr. 71 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 34 (2004-2005))

Presidenten: Etter ønske fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletida blir fordelt slik på gruppene: Arbeiderpartiet og Høyre 15 minutter hver, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti

og Kristelig Folkeparti 10 minutter hver og Senterpartiet, Venstre og Kystpartiet 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringa innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Ola T. Lånke (KrF) [12:34:32] (ordfører for saken): Diskriminering gjør at mennesker ikke får sine drømmer oppfylt. De hindres i å bruke sine evner og anlegg på best mulig måte. Dette illustreres i et fint, lite dikt av Langston Hughes, «A Dream Deferred»:

«What happens to a dream deferred?

Does it dry up
like a raisin in the sun?

Or fester like a sore--
And then run?

Does it stink like rotten meat?
Or crust and sugar over--

like a syrupy sweet?
Maybe it just sags

like a heavy load.

Or does it explode?»

Kampen mot diskriminering handler om at like rettigheter også skal innebære like muligheter. Alle skal ha like muligheter uavhengig av etnisk opprinnelse, religiøs overbevisning, kjønn eller seksuell legning. Samfunnet må ikke hindre drømmer i å kunne gå i oppfyllelse.

Arbeidet mot rasisme og diskriminering og for likebehandling krever en kontinuerlig innsats.

Personer med minoritetsbakgrunn har i dag de samme formelle rettighetene som den øvrige befolkningen. Det er likevel nødvendig å sette i verk tiltak for at alle skal ha de samme reelle muligheter til å delta i samfunnet og bruke sine ressurser. Arbeidet mot diskriminering og rasisme må ses i denne sammenheng.

Kristelig Folkeparti mener det er svært viktig at vi har et lovverk som bidrar til å hindre all form for diskriminering. Vi er imidlertid opptatt av at innsatsen på områder som hittil har vært prioritert, og som allerede er godt ivarettet gjennom lov og praksis, ikke må svekkes.

Proposisjonen vi behandler i dag, følger opp anbefalingen fra en tverrdepartemental arbeidsgruppe om et felles håndhevingsapparat for diskriminering på grunnlag av kjønn og etnisitet. Denne rapporten er et ledd i oppfølgingen av NOU 2002:12 Rettslig vern mot etnisk diskriminering – Holgersen-utvalget.

Lovforslaget inneholder regler for håndhevingsapparatets organisasjon, funksjoner, kompetanse og saksbehandling. Proposisjonen foreslår at Likestillingsombudet, Likestillingssenteret og Senter mot etnisk diskriminering, SMED, blir samlet i et nytt felles organ: Likestillings- og diskrimineringsombudet. Samtidig foreslås det å opprette en tilhørende klagenemnd som skal ha vedtakskompetanse.

Det nye ombudet skal håndheve likestillingsloven, diskrimineringsloven, arbeidsmiljølovens likebehandlingskapittel og diskrimineringsforbudene i boliglovene. I tillegg skal ombudet påse at norsk rett og forvaltningspraksis samsvarer med de forpliktelser Norge har etter FNs kvinnekonvensjon og FNs rasediskrimineringskonvensjon. Samtidig skal ombudet ivareta pådriver- og veilederoppgaver som skal bidra til økt likestilling og likebehandling.

For at ombudet skal kunne ivareta alle grupper ut fra faktiske behov, er det viktig at det blir tilført tilstrekkelige ressurser. Det vil Kristelig Folkeparti bidra til i forbindelse med budsjettbehandlingen til høsten.

Ombudet må inneha ekspertise på gruppespesifikk diskriminering og samtidig bygge opp ekspertise på tvers av diskrimineringsgrunnlag. I dette arbeidet er det viktig at ombudet har et tett og godt samarbeid med alle gruppers organisasjoner og andre aktører som arbeider for relevante interesser.

Jeg er glad for at et bredt flertall støtter Regjeringens forslag om et felles håndhevingsapparat for diskriminering på ulike grunnlag. Jeg tror det nye håndhevingsapparatet vil bidra til å gi brukerne en enklere hverdag. De slipper å forholde seg til mer enn én instans. Samtidig gir et felles håndhevingsapparat muligheter for kompetanseoverføring og erfaringsutveksling mellom fagmiljøer innen ulike diskrimineringsgrunnlag.

Bakgrunnen for opprettelsen av et felles håndhevingsapparat er dagens lovverk samt Ot.prp. nr. 33 for 2004-2005, som ble behandlet i denne sal i forrige uke. Et bredt flertall i komiteen har imidlertid åpnet for en eventuell utvidelse av håndhevingsapparatets virkeområde til å gjelde flere ulike diskrimineringsgrunnlag, og vi i Kristelig Folkeparti imøteser Syse-utvalgets innstilling i den forbindelse.

I tillegg til å håndheve forbud mot diskriminering skal ombudet også være en pådriver for et samfunn med like muligheter. Pådriverrollen omfatter påvirkning av holdninger og atferd, støtte- og rettleidningsfunksjoner samt utvikling av kompetanse og kunnskap.

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet har fremmet forslag om å opprettholde Likestillingssenteret og opprette et kompetansesenter for etnisk likestilling, med tilstrekkelige ressurser til å dekke oppgavene og knytte til seg kompetanse. De samme partier foreslår også å opprettholde den lovfestede pådriverrollen for Likestillingssenteret, og fremmer forslag om en tilsvarende lovfestet pådriverrolle for et kompetansesenter for etnisk likestilling. Disse forslagene får ikke støtte fra et flertall i komiteen.

Kristelig Folkeparti mener det er hensiktsmessig med et tett samarbeid mellom håndhever og pådriver. Målet er å få et ombud som er både en sterk lovhåndhever og en sterk og uavhengig pådriver. Jeg tror disse to funksjonene kan bidra gjensidig til å styrke hverandre. Prinsipper og metoder i både diskrimineringsvernet og pådriverarbeidet har klare likhetstrekk, uavhengig av diskrimineringsgrunnlag. Det er dessuten viktig at pådriverrollen har forankring både i erfaringer fra lovhåndhevingsapparatet og

i forskningsmiljøene. Klagesakene vil utgjøre et viktig fundament for pådriverarbeidet. Gjennom behandlingen av de konkrete sakene vil man få et godt grunnlag for å bedømme hvilke områder som bør prioriteres i pådriverarbeidet.

Kristelig Folkeparti er opptatt av at ombudet må finne en god balanse mellom lovhåndheving og pådriverarbeid. Både lovhåndheverrollen og pådriverrollen er lovfestet i § 3, og det er viktig å påse at pådriverarbeidet ikke taper kampen om ombudets ressurser.

Et av hovedmålene bak opprettelsen av det nye Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda er å skape et lavterskeltilbud hvor enkeltpersoner som mener seg utsatt for diskriminering, kan henvende seg og få ivare tatt sine rettigheter. Det er viktig å sikre at disse organers tilbud er likeverdig for hele landets befolkning, uavhengig av bosted. Det er også viktig at terskelen for å henvende seg er lav. Det kan ikke stilles krav om at henvendelsen må skje skriftlig. Det vil utelukke at funksjonelle analfabeter også kan få hjelp hos ombudet.

Ombudet må strekke seg langt i å veilede i alle typer saker uavhengig av hvordan klagen framsettes. Den saken gjelder, bør få råd og veiledning om hvordan saken kan forfølges. For at ombudet skal oppnå legitimitet, er det avgjørende at de som henvender seg, opplever å bli hørt.

Etniske minoriteter har i dag et eget rettshjelpstilbud hos Senter mot etnisk diskriminering. Etter sammenslåingen vil ikke disse gruppene lenger ha et eget rettshjelpstilbud, men må søke om fri rettshjelp på samme måte som andre. Derfor er det viktig at ombudets håndhevingsarbeid suppleres med en mulighet for fri sakførsel etter rettshjelpsloven § 17, slik Regjeringen foreslår. Det bør innvilges fri sakførsel i saker som gjelder diskriminering eller dårlig behandling, dersom saken har velferdsmessig betydning for vedkommende det gjelder.

Sosialistisk Venstreparti har fremmet forslag om å endre lov om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda slik at det er Stortinget som oppnevner Likestillings- og diskrimineringsombudet for fire år om gangen. Dette forslaget får ikke støtte av et flertall i komiteen.

Stortinget utnevner ett ombud: Stortingets ombudsmann for forvaltningen. De øvrige av våre ombud utnevnes av Regjeringen. Dette er i tråd med Grunnlovens maktfordelingsprinsipp, som legger den utøvende myndighet til nettopp Regjeringen. SVs forslag innebærer noe helt nytt hva gjelder Stortingets arbeidsområde, og er etter Kristelig Folkepartis oppfatning både uheldig og uhen-siktsmessig.

Diskrimineringsombudet, så vel som andre ombud, skal kunne uttale seg fritt. Det er udiskutabelt. Det er imidlertid viktig at et ombud i størst mulig grad forankrer uttalelser og utspill i et godt faglig, forskningsbasert fundament. Av den grunn er det viktig at ombudet knytter til seg et nettverk av juridiske rådgivere med kompetanse på sitt felt, i denne sammenheng diskriminering.

Diskrimineringslovgivning er et viktig tema i flere europeiske land for tiden. I Tyskland har den rød-grønne re-

gjeringen nylig fremmet forslag om å innføre en omfattende antidiskrimineringslov. Et felles håndhevings- og pådriverapparat gir store fordeler i arbeidet for likestilling og mot diskriminering i samfunnet. Derfor er det flott at også andre europeiske land har valgt å etablere et tilsvarende håndhevingsapparat. Det viser en styrket europeisk innsats i kampen mot diskriminering og for likebehandling.

Til slutt vil jeg bare anbefale komiteens innstilling.

Eirin Faldet (A) [12:44:38]: Regjeringen har fremmet forslag til lov om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda. Loven inneholder regler for ombudets og nemndas organisasjon, funksjoner, kompetanse og saksbehandling. Forslaget innebærer at Likestillingssenteret, deler av Senter mot etnisk diskriminering og Likestillingsombudet slås sammen til ett felles håndhevings- og pådriverapparat.

Arbeiderpartiet mener at valg av virkemidler og organisasjonsform for ombud må settes inn i en prinsipiell sammenheng om hvordan holdninger påvirkes og makt utøves. Offentlige myndigheter har ansvar for å sikre likebehandling og å bidra til å bekjempe fordommer og negative holdninger i samfunnet. Det er derfor viktig med klare lover og regler og et effektivt håndhevingsapparat.

Men minst like viktig er det å sikre at det også finnes aktive pådrivere med god kompetanse, som bidrar til holdningsendringer, og som deltar aktivt i debatten i det offentlige rom. Holdningsendringer vil bidra til en positiv samfunnsutvikling og til å nå politiske mål, som f.eks. reell likestilling. Arbeiderpartiet mener Regjeringen i proposisjonen tar for lett på slike prinsipielle drøftinger.

Det er også viktig å se flere ulike gruppers behov for vern i en sammenheng når det skal utvikles et felles håndhevingsapparat. Dette skjer til dels i det framlagte forslaget, men Regjeringen har f.eks. valgt ikke å vente på Syse-utvalgets innstilling, der en vurderer rettslige virkemidler mot diskriminering av funksjonshemmede.

Når det gjelder håndhevingsdelen, støtter Arbeiderpartiet forslaget om å opprette et felles likestillings- og diskrimineringsombud og en likestillings- og diskrimineringsnemnd. Det er viktig å ha et effektivt håndhevingsapparat som påser at lover og regler blir fulgt. Et felles håndhevingsapparat vil også kunne utnytte kompetanse i og erfaringer med de ulike diskrimineringsgrunnlagene.

Når det gjelder pådriverrollen, mener Arbeiderpartiet at den ikke kan slås sammen med håndhevingsdelen. Pådriverarbeidet kan fort komme i skyggen av håndhevingsarbeidet – og dermed bli svekket. Arbeiderpartiet mener også at det kan bli konflikt mellom den objektive håndheverrollen og en mer stillingstakende pådriverrolle. Håndheverrollen kan trekkes i tvil når det samme organet skal drive systemkritikk og være aktiv deltaker i samfunnsdebatten. Både Likestillingssenteret, Foreningen for kvinner og kjønnsforskning i Norge, Kilden, kvinneuniversitetene, Krisesentersekretariatet, Human-Etisk Forbund og Kirkerådet støtter ett organ for håndheving, men vil ha pådriverrollen i separate organer.

Arbeiderpartiet går altså imot at Likestillingssenteret skal slås sammen med Likestillings- og diskrimineringsombudet. Vi mener at dagens likestillingssenter fungerer godt. Det favner også i dag om flere saker enn det ombudet gjør, f.eks. i spørsmål knyttet til vold mot kvinner. Arbeiderpartiet vil understreke at også andre aktører er viktige i pådriverarbeidet, og at også disse må styrkes.

Når det gjelder pådriverrollen for etnisk likestilling, foreslår Holgersen-utvalget – i NOU 2002:12 – at det opprettes et eget kompetansesenter for etnisk likestilling som skal drive med kunnskapsutvikling, pådrivervirkomhet, holdnings- og atferdspåvirkning, veiledning, dokumentasjon og overvåkning. Arbeiderpartiet støtter dette. Et slikt senter vil ha bredere funksjoner og andre oppgaver enn dagens Senter mot etnisk diskriminering, SMED. SMED ivaretar i dag en saksinntaksfunksjon, med rettshjelp og enkeltsaksbehandling. Rettshjelp utgjør i dag den tyngste delen av senterets virksomhet. Dette tilsier at senteret slås sammen med ombudet, med unntak for det utadrettede informasjonsarbeidet, som kan inngå i et nytt kompetansesenter. SMED går selv inn for en sammenslåing.

Arbeiderpartiet vil understreke viktigheten av at sentrene må ha god kompetanse for å kunne ivareta pådriverrollen best mulig. Arbeiderpartiet mener også at pådriverfunksjonen for andre grupper som blir diskriminert, bør utredes nærmere. Spesielt er det viktig å trekke interesse- og brukerorganisasjonene med i dette arbeidet.

Arbeiderpartiet vil framheve det likestillingsarbeidet som er gjort ved landets to kvinneuniversiteter, Kvinneuniversitetet Nord, i Steigen i Nordland, og Kvinneuniversitetet på Løten, i Hedmark. Vi mener det er behov for regionale aktører som kan være pådrivere på likestillingsområdet overfor kommuner og næringsliv. Vi mener videre at verken etnisk diskriminering eller diskriminering på grunn av kjønn er et storbyfenomen. Vi mener derfor at regionalt likestillingsarbeid over hele landet er viktig, og at regionale aktører derfor bør styrkes. Kvinneuniversitetene bør ha et sterkere samarbeid med sentrale likestillingsaktører – og dermed være en forlenget arm ut i regionene.

Overvåkningsorganet for FNs kvinnekonvensjon i 2003 påpekte at likestillingsarbeidet i Norge er preget av sentralisering, og uttrykte bekymring for at dette svekker likestillingsarbeidet i distriktene. Jeg vil derfor spørre statsråden om det ikke er behov for å opprette to slike kompetansesentre, ett i nord og ett i sør, for å styrke likestillingsarbeidet i hele landet – og dermed også styrke kvinneuniversitetene i nord og i sør.

Jeg tar hermed opp de forslagene som Arbeiderpartiet sammen med Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet er forslagsstiller til.

Presidenten: Representanten Eirin Faldet har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Afshan Rafiq (H) [12:51:45]: Mange oppfatter det slik at Norge har kommet langt i det viktige arbeidet for likestilling og mot diskriminering. På mange måter har vi

også det, men det er viktig ikke bare å være fornøyd med nesten å ha nådd målet. Det er fortsatt mange mennesker i vårt samfunn som opplever diskriminering, enten på bakgrunn av kjønn, hudfarge eller seksuell legning eller av andre årsaker. For de menneskene som kjenner slik diskriminering på kroppen, er det viktig at arbeidet for et mer likestilt samfunn fortsetter med full styrke.

Regjeringen fremmer i Ot.prp. nr. 34 for 2004-2005 forslag om et felles håndhevingsapparat på tvers av diskrimineringsgrunnlag. Det foreslås at Likestillingsombudet, Likestillingscenteret og Senter mot etnisk diskriminering blir samlet i ett nytt felles organ – Likestillings- og diskrimineringsombudet.

Likestillingssenteret, med sin faglige selvstendighet og uavhengighet, har markert seg som en aktiv pådriver i likestillingsarbeidet og har tematisk markert seg med stor bredde både innenfor områdene vold mot kvinner, mansrollen og kjønn og makt. På samme måte har Senter mot etnisk diskriminering markert seg som et aktivt organ i arbeidet for å sikre vern mot diskriminering på grunnlag av trosbekjennelse, hudfarge, nasjonal eller etnisk opprinnelse.

Å slå disse funksjonene sammen med lovhåndheveren Likestillingsombudet vil etter Høyres oppfatning bety en rekke positive ringvirkninger i arbeidet for likestilling og mot diskriminering.

For det første vil en samordning øke ombudets tilgjengelighet og synlighet. Målet om at brukerne, alt fra enkeltpersoner, virksomheter, organisasjoner og offentlige myndigheter, ikke skal behøve å forholde seg til flere myndigheter enn nødvendig, synes vi er et viktig ledd i arbeidet. Brukerne settes med dette i sentrum, ved at det blir lettere og mindre byråkratisk å få hjelp når en slik situasjon oppstår.

Videre er vi positive til den faglige synergien som sikrer økt kvalitet og forbedret evne til å møte tilfeller av diskriminering på flere grunnlag. Vi har stor tro på at et felles håndhevingsapparat betyr større mulighet for erfaringsoverføring mellom de ulike diskrimineringsgrunnlag, som vil kunne bidra til en bredere og mer helhetlig forståelse av hvordan forskjellsbehandling kommer til uttrykk i samfunnet, og hvordan den kan bekjempes. Et større, samlet apparat vil gi et stimulerende fagmiljø med større bredde i kompetansen, noe som også er positivt i arbeidet med å rekruttere og beholde høyt kvalifisert arbeidskraft.

Et tredje godt argument for å slå sammen pådriver- og håndheverrollen i diskrimineringsarbeidet er en mer effektiv utnyttelse av ressursene. Dette gjelder altså ikke bare de faglige ressursene, som jeg allerede har vært inne på, men også stordriftsfordelene ved samlokalisering og fordelene ved å kunne løse felles interne og administrative oppgaver. Rasjonell og effektiv drift er viktig for å kunne frigjøre de nødvendige ressurser til den viktige faglige delen av det arbeidet ombudet skal utføre. Høyre støtter for øvrig det som ble sagt av representanten Eirin Faldet i forhold til kvinneuniversitetene. Jeg viser også til våre merknader i innstillingen.

Det er fra flere hold reist spørsmål rundt problematikken ved å samle håndheverrollen og pådriverrollen i ett og

samme ombud. Dette temaet har vært bredt drøftet både i Regjeringens fremlagte lovforslag, i høringsrunden og blant de sentrale aktørene i likestillings- og diskrimineringsarbeidet. Enkelte mener at pådriverrollen vil kunne bli mindre synlig og mangle legitimitet når den er samlokalisert og samordnet med håndheverrollen. Videre fremhever noen at uavklarte rollekonflikter mellom pådriver- og håndheverrollen kan svekke det nye ombudets troverdighet som lovhåndhever.

Jeg synes dette har vært en bred og god debatt, som på mange måter har belyst viktige sider ved organiseringen av arbeidet. Når flertallet i komiteen støtter forslaget om et felles håndhevings- og pådriverapparat mot diskriminering på ulike grunnlag, er det fordi vi har stor tro på at de positive ringvirkningene av sammenslåingen langt overveier de eventuelle ulempene. Vi vil allikevel understreke at ombudet må opprettholde en balanse mellom lovhåndheving og pådriverrollen, men vi har full tillit til at dette lar seg gjøre på en utmerket måte. Vi mener videre at pådriverfunksjonen vil bli styrket gjennom et tettere samarbeid med lovhåndhevingsapparatet, og peker da spesielt på den positive forankring pådriverapparatet vil få i erfaringer fra lovhåndhevingsarbeidet og i forskningsmiljøene.

Et annet punkt som har vært bredt diskutert i så vel høringsuttalelser som i den generelle debatten, har vært spørsmålet om hvorvidt Regjeringens forslag kun hensyntar diskrimineringsvern for enkelte klart definerte grupper. På denne bakgrunn oppfordrer vi i Høyre Regjeringen til å ta initiativ til at dette spørsmålet utredes med sikte på utarbeidelse av generelle regler mot diskriminering og eventuelt utforming av en samlet helhetlig lovgivning på området. Norsk lovgivning kan oppfattes som ufullstendig, fordi diskriminering også kan skje på andre grunnlag enn dem som allerede er hjemlet i lovverket, som rasisme, kjønn eller religiøs tilhørighet. Jeg vil også understreke at en eventuell samlet lovgivning på området ikke må svekke det vern særlovgivningen gir i dag. En fremtidig utredning må derfor belyse forholdet mellom generelle regler og særskilt vern ut fra avgrensede diskrimineringsgrunnlag. Vårt hovedmål er å sikre at lovgivningen hensyntar at diskriminering på generelt grunnlag må være forbudt. Dette vil i større grad sikre vern mot diskriminering, uavhengig av diskrimineringsårsak.

Det viktige arbeidet for å fremme likestilling i samfunnet og å verne innbyggerne mot diskriminering får etter min oppfatning en styrket posisjon som følge av den diskrimineringsombudslov vi vedtar i dag. Vi vil derfor anbefale at Regjeringens forslag vedtas, i tråd med komiteens flertallsinnstilling.

Ulf Erik Knudsen (FrP) [12:59:06]: Som det fremgår av merknader både i denne saken og i mange andre saker som er behandlet i denne sal opp gjennom årene, har Fremskrittspartiet et helt annet syn i likestillingspolitikken enn de øvrige partier.

Fremskrittspartiet er grunnleggende imot at det offentlige skal lage særtiltak – spesielle lover, kvoteringsordninger, ombud osv. – for å særbehandle etter kjønn. Vi er

tilhengere av det vi kaller en reell likestilling, dvs. et samfunn der det ikke gjøres forskjell på folk på basis av deres kjønn. Vi ønsker et minimumslovverk, som f.eks. arbeidsmiljøloven, der det slås fast at det skal være lik lønn for likt arbeid, og at ingen kan diskrimineres på grunn av f.eks. et svangerskap. Det bør holde.

Det er trist å se at flertallet fortsatt holder seg til en likestillingspolitikk som har sine røtter i 1970-tallet. Eksempelvis ser vi dette i saken som gjelder 40 pst. av det ene kjønn i bedriftsstyrer, og vi har tidligere sett det da man innførte dette prinsippet i folkevalgte organer. Der ser vi bl.a. at 40 pst.-tvangen fører til at en kvinne som f.eks. er svært engasjert i helse- og sosialsaker, kan tvinges til å sitte i teknisk hovedutvalg, mens en mann som kanskje er interessert i skolesaker, blir tvunget inn i teknisk sektor.

Vi har full tiltro til at dagens moderne og dyktige kvinner utmerket godt klarer seg uten kvotering. Kampen for kvinners posisjoner f.eks. i arbeidslivet blir vunnet i løpet av de neste 10–20 årene uten kvotering eller særtiltak – ikke på grunn av den kvotering som har vært, eller på grunn av utvidelse av lovverket, men på grunn av at universiteter og høyskoler pr. i dag har 60 pst. jenter, og det er disse som er morgendagens næringslivsledere og morgendagens ledere i offentlig sektor. De er dyktige og smarte og har ikke behov for særbehandling.

Vi tror at det er en nedvurdering av folk å gi dem en jobb eller en posisjon på grunn av f.eks. kjønn. På samme måte tenker vi når det gjelder andre grupper, enten det er snakk om homofile, om etniske minoriteter eller om religiøse minoriteter. Så lenge det er snakk om friske og arbeidsføre mennesker, er Fremskrittspartiet motstandere av særtiltak. Hvis jeg driver et datafirma og trenger folk, og en dyktig, hyggelig og arbeidsom homofil tyrkisk muslim søker jobb, og jeg ikke ansetter denne personen, er det jeg som er en dust. Og i næringslivet fører konkurransen til at arbeidsgivere som oppfører seg dumt, i det lange løp vil tape i konkurransen.

Vi er altså fundamentalt motstandere av særtiltakene, kvoteringene og ombudsordningene. Vi ønsker å ta bort det meste av det som er av lovverk og bevilgninger på dette feltet, enten det er snakk om bevilgninger til homofiles organisasjoner, til likestillingssentre eller til innvandrerinteresseorganisasjoner. Det er helt all right at man ønsker å ha sine organisasjoner og foreninger for å tale sin sak, men vi oppfatter ikke at det er en offentlig oppgave å finansiere foreninger som er for friske, arbeidsføre mennesker. Vi innser imidlertid at vi er alene om dette i Stortinget. Vi har derfor valgt å gi vår subsidiære støtte til Regjeringens forslag om å slå sammen de eksisterende etater på dette området – i håp om at det på sikt skal bli lettere å avvikle disse virksomhetene.

Når det gjelder voteringen, vil vi, som det fremgår av merknadene, stemme for omorganiseringen, men ikke for de ytterligere utvidelser av loven som er skissert under punkt 2 på side 31 i innstillingen, spalte nr. 2.

Helt til slutt vil jeg si at jeg synes det er en tendens til at alle offentlige debatter om diskriminering i Norge har en viss hulhet. Man diskuterer ting som vil løse seg på

sikt, men man tar ikke fatt i det som virkelig er en likestillingspolitisk utfordring i det norske samfunnet. Vi i Fremskrittspartiet etterlyser at det politiske flertall i denne sal skal begynne å slå i bordet overfor fundamentalistiske muslimske miljøer hvor det er en total mangel på likestilling. Kvinner utsettes for vold og voldtekt, som er det rette ordet på et tvangsekteskap eller et arrangert ekteskap – det er voldtekt. Vi etterlyser at dette skal komme frem i dagen som den sentrale og viktige politiske debatten om likestilling fremover. Men det virker verken som om dette er politisk korrekt, eller som om man har det nødvendige mot til å ta opp denne diskusjonen, trolig fordi man frykter å støte fra seg velgergrupper.

May Hansen (SV) [13:05:03]: Sosialistisk Venstreparti går inn for at det etableres et felles håndhevingsapparat mot diskriminering på grunnlag av kjønn og etnisitet. Et felles håndhevingsapparat vil gi mulighet for kompetanseoverføring og erfaringsutveksling mellom fagmiljøene innen ulike diskrimineringsgrunnlag. Det vil også bli enklere for brukerne å forholde seg til én instans. Det er viktig å sikre gode verneregler i forhold til de ulike diskrimineringsgrunnlag.

Kjønnsdiskriminering er den diskrimineringen i Norge som rammer flest, og må på ingen måte nedprioriteres på bekostning av et felles håndhevingsapparat. Sosialistisk Venstreparti vil utvide håndhevingsapparatet til å gjelde flere ulike diskrimineringsgrunnlag. Det må arbeides aktivt videre med å skape et lovverk som sikrer at all diskriminering i Norge får et like godt vern etter norsk lov, og man må snarest innlemme diskriminering mot funksjonshemmede, som er under utredning av Syse-utvalget, og diskriminering mot seksuell orientering, alder m.m.

Det må være et klart mål at all diskriminering skal dekkes av parallelle lover, med like sanksjoner og straffer som gir et like godt rettsvern mot all diskriminering, uavhengig av diskrimineringens grunnlag. Norge må støtte diskrimineringsvernet i forhold til etnisk diskriminering, og vi vil henvise til Ot.prp. nr. 33 for 2004–2005, hvor det påvises at dagens rettslige vern mot diskriminering er mangelfullt, og at det finnes spredte bestemmelser i lovverket med anvendelse på enkeltområder – arbeidslivet, boliglovgivningen og straffeloven.

Sosialistisk Venstreparti er helt uenig i at det nye likestillings- og diskrimineringsombudet både skal omfatte tilsyn med lovverket og ha en mer kritisk pådriverrolle. Vi mener at Likestillingssenteret skal bevare sin rolle som pådriver, og at det skal opprettes et tilsvarende kompetansesenter for etnisk likestilling, bygd på SMED. Vi mener at forslaget vil svekke pådriverarbeidet for likestilling. Det er viktig at vi også i framtida har en funksjon som selvstendig og uavhengig pådriver, og at pådriverfunksjonen er lovfestet. Norge har over tid utviklet et likestillingsapparat med et klart skille mellom lovhåndhever og en uavhengig aktiv pådriverrolle som er unik i internasjonal sammenheng. Dette får vi internasjonal ros for. Vi trenger økt fokus på og styrking av kjønnsdiskrimineringsarbeidet i Norge. Vi har et av Europas mest kjønnsdelte arbeidsmarked, noe som har ført til at likelønnsut-

viklingen går tregt i Norge. Der kvinneandelen er stor i yrkeslivet, er lønna dårlig. Kvinnerepresentasjonen i styrer har gått tilbake det siste året, og det er kvinner som i stor grad tar seg av omsorgsoppgavene i dette landet. Det er derfor viktig å styrke pådriverrollen og beholde den uavhengig og lovfestet.

Jeg vil understreke viktigheten av Likestillings- og diskrimineringsombudets frie rolle, og understreker at det ikke er Regjeringas eller Stortingets oppgave å diktere hvordan Likestillings- og diskrimineringsombudet løser sin ombudsrolle. Ombudet har ansvaret for å fremme interesser og rettigheter innen alle samfunnsområder. Ombudet må ha en fri, selvstendig og uavhengig rolle i forhold til Barne- og familiedepartementet, forvaltningen for øvrig, andre offentlige instanser og publikum.

Sosialistisk Venstreparti er ikke enig i at det er grenser for hvor politisk pågående et ombud kan være uten at det mister legitimitet som en uavhengig og objektiv håndheverinstans, slik det står i innstillingen. Den frie og uavhengige stillingen sikres best ved at Likestillings- og diskrimineringsombudet oppnevnes av Stortinget. SV fremmer derfor forslag om at Stortinget ber Regjeringen endre loven, slik at det er Stortinget som oppnevner Likestillings- og diskrimineringsombudet for fire år om gangen. Dette er helt i tråd med det vi også tidligere har sagt i forhold til Barneombudet. Også i denne innstillingen går man inn og begrenser ombudets frie rolle. Jeg syns det er alvorlig, og jeg håper at statsråden sier noe om det i sitt innlegg.

Jeg vil bemerke at man i Ot.prp. nr. 34 for 2004-2005 i flere av paragrafene i lovteksten bruker begrepene «homofil legning, leveform eller orientering». Det er uklart hva man legger i de ulike begrepene i lovteksten. Jeg er veldig glad for at komiteen fremmer forslag om at begrepene «homofil legning, levestil eller orientering» endres til «homofil orientering» i lovteksten.

Likestillingsarbeidet som gjøres ved våre to kvinneuniversiteter, Kvinneuniversitetet Nord og Kvinneuniversitetet på Løten, er viktig og nødvendig. Det er behov for regionale aktører som kan være pådrivere i forhold til kommuner og næringsliv på likestillingsområdet rundt omkring i landet. Regionalt likestillingsarbeid over hele landet er viktig, og de regionale aktørene bør styrkes. Flertallet i komiteen vil at kvinneuniversitetene skal ha et sterkere samarbeid med andre sentrale likestillingsaktører.

Jeg vil bruke slutten av mitt innlegg til å påpeke at det er et stort misforhold i ombudets rolle mellom grunnlaget kjønn og etnisitet på den ene siden og seksuell orientering på den andre siden. Det er uheldig at det nye ombudet kun vil få ansvar for seksuell orientering når det gjelder arbeidsliv og boligsektoren. Det betyr at de som har vært utsatt for diskriminering på boligmarkedet og i arbeidslivet på grunn av seksuell orientering, kan henvende seg til ombudet for å få bistand, men på alle andre samfunnsområder vil ikke ombudet ha noe mandat. Dette er uryddig, og kan i seg selv virke diskriminerende. Derfor må ombudet starte en prosess for snarest mulig å inkludere alle diskri-

mineringsgrunnlag i sitt virkeområde på alle samfunnsområder.

Diskrimineringsvernet er i dag lite tilfredsstillende, og vi må nå jobbe for å utvide arbeidet til å gjelde alle diskrimineringsgrunnlag på alle samfunnsområder.

Jeg tar opp vårt forslag.

Presidenten: Representanten May Hansen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Eli Sollied Øveraas (Sp) [13:12:26]: Diskrimineringsombudslova er ei viktig lov i seg sjølv, men er ikkje ny på same måten som sjølve diskrimineringslova er det. Denne lova gir rammer for ombudet si verksemd som tilsvarer det som låg i likestillingslova for Likestillingsombudet sitt vedkommande.

Alle partia unnateke Framstegspartiet støttar Regjeringa sitt forslag om å opprette eit felles handhevingsapparat mot diskriminering. At Likestillings- og diskrimineringsombudet i all hovudsak vil arbeide med diskriminering på grunnlag av kjønn og etnisitet, ligg bl.a. i lovgrunnlaget. Ulike former for diskriminering er gitt ulike nivå av vern i norsk lovgiving, så lenge Regjeringa ikkje har vilja laga ei generell diskrimineringslov.

Det er Likestillingsombudet, Klagenemnda for likestilling, Likestillingscenteret og Senter mot etnisk diskriminering som etter Regjeringa sitt forslag skal inngå i eit nytt felles handhevingsapparat. Sjølv om Senterpartiet støttar eit Likestillings- og diskrimineringsombod, støttar vi ikkje Regjeringa sitt forslag om å slå saman handhevarrolla og pådrivarrolla, verken på likestillingsområdet eller på område som tangerer etnisk diskriminering. Saman med Arbeidarpartiet og SV meiner vi at det ikkje kan kombinerast det at ombudet både skal ha tilsyn og fatte vedtak på grunnlag av lovverket og samstundes ha pådrivarrolle på det same området, som t.d. kan innebere kritikk av den lova ombudet skal handheve og må forsvare i vedtak så lenge lova gjeld.

Senterpartiet er også uroa for omsynet til ressursfordelinga mellom handhevarrolla etter lova og pådrivarrolla. Både Likestillingsombudet og Likestillingscenteret har rapportert om aukande pågang, og ved ressursmangel vil det vere naturleg å måtte prioritere lovsaker framfor vidareutvikling av likestillings- eller diskrimineringsarbeidet elles. Det er slett ikkje vanskeleg å tenkje seg rollekonfliktar mellom rolla som den meir objektive handhevarrolla som lova gir rammer for, og den meir stillingtakande pådrivarrolla overfor lovgivar, Stortinget, og sjølvstøtt Regjeringa, som lagar lovforslaga. Ein slik uavklart rollekonflikt kan svekkje det nye Likestillings- og diskrimineringsombudet sitt truverde som lovhandhevar.

Senterpartiet går derfor inn for at Likestillingscenteret skal behalde si rolle som pådrivar innanfor likestilling, og at det vert oppretta eit tilsvarande kompetansesenter for etnisk likestilling, slik Holgersen-utvalet foreslo. Dei skal drive kunnskapsutvikling, pådrivarverksemd, haldnings- og åtferdspåverknad, rettleiing, dokumentasjon og overvaking. Pådrivarrolla krev også ein meir variert verkemiddelbruk, som medieutspel, arrangement og deltaking på se-

minar og konferansar, foredragsverksemd, publisering av informasjon og statistikk, nyhendebrev, tidsskrift og utgreiingsarbeid. Likestillingscenteret og tilsvarande Senter mot etnisk diskriminering famnar vidare enn Likestillingsombodet gjorde, og det det nye Likestillings- og diskrimineringsombodet kan og vil gjere – det gjeld bl.a. seksualisert vald, vald mot kvinner og heimesfæren.

Eit skilje mellom pådrivarrolla og handhevarrolla vert elles støtta av ei rekkje av høyringsinstansane. Senterpartiet har derfor fremja forslag saman med Arbeidarpartiet og SV om å halde oppe Likestillingscenteret og opprette eit kompetansesenter for etnisk likestilling. Vi har også lagt til at dei må få tilstrekkeleg med ressursar for å dekkje oppgåvene og knyte til seg kompetanse.

Så stiller eg meg ganske uforståande til at Regjeringa har fremja forslag om at ombodet skal ha eit eige styre. Sjølv Statskonsult kan ikkje anbefale eit slikt ombod med eit styre meir enn eit ombod utan eit styre, slik Likestillingsombodet har fungert til no. Eg er einig med Likestillingsombodet, som har uttalt at ei etablering av eit styre kan avgrense uavhengigheita og svekkje likestillings- og diskrimineringsombodet sin integritet.

Det er viktig at vi får eit sterkt og uavhengig ombod som tør å utfordre og tør å uttale seg kritisk, sjølv om kritikken går i retning av storting og regjering eller er retta mot politiske parti. Eg vil på det sterkaste åtvare mot at sitjande regjeringar blandar seg inn i ombodet sine synspunkt innanfor sine område, slik vi såg tilløp til då Barneombodet hadde utsegner om kontantstøtta som enkelte parti ikkje likte.

Til slutt vil eg streke under at Senterpartiet støttar alt det positive som har vore sagt når det gjeld dei to kvinneuniversiteta.

Statsråd Laila Dåvøy [13:17:50]: Forslaget om etablering av et felles håndhevingsapparat for likestilling og mot diskriminering er basert på Regjeringens ønske om å håndheve diskrimineringslovverket på en god måte for brukerne, hvilket betyr å etablere et uavhengig, sentralt organ som kan arbeide helhetlig for likestilling og mot diskriminering.

I tillegg til likestillingsloven har vi i denne regjeringperioden utviklet regelverk for likestilling og ikke-diskriminering på flere andre områder:

- arbeidsmiljølovens kapittel om forbud mot diskriminering i arbeidslivet på grunn av seksuell orientering, funksjonshemming, alder, politisk syn, mv.
- boliglovens forbud mot diskriminering på grunnlag av homofil legning, leveform eller orientering
- den 19. april vedtok Odelstinget ny lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion, mv. – diskrimineringsloven
- Syse-utvalget, som vurderer funksjonshemmedes rettsvern, leverer sitt forslag i mai 2005

Disse lovverkene følger i store trekk samme metodikk og prinsipper som likestillingsloven. Likevel har lovverkene vært håndhevet av en rekke forskjellige organer: Likestillingsombudet, Senter mot etnisk diskriminering, Arbeidstilsynet og også det ordinære rettsapparatet.

Regjeringen mener at en samordning av håndhevingen av ulike diskrimineringsbestemmelser er til beste for brukerne. For enkeltpersoner som opplever diskriminering, vil det være en fordel å kunne forholde seg til ett organ framfor å orientere seg blant mange. Ett organ gir mye bedre muligheter til å møte tilfeller av multippel diskriminering, dvs. diskriminering på flere grunnlag. For arbeidsgivere, offentlige instanser, interesseorganisasjoner, utdanningsinstitusjoner osv. som trenger veiledning om hvordan mangfold og likestilling aktivt kan fremmes, vil det likeledes være en hjelp å kunne forholde seg til ett organ.

Jeg mener også at et samlet håndhevingsapparat med et bredere fagmiljø og større grad av faglig erfaringsutveksling vil oppnå både større gjennomslagskraft, bedre resultater og derigjennom større legitimitet enn flere små separate organer, som vil måtte konkurrere om oppmerksomhet og ressurser.

Det er positivt at Stortinget er engasjert i pådriverfunksjonen, som det foreslåtte ombudet vil få. Jeg kan forsikre om at denne funksjonen vil få en meget tydelig plass i forskriften. Jeg mener at både lovhåndhevingsarbeidet og pådriverarbeidet vil dra nytte av en samling i ett felles organ. I tillegg vil enkeltsaker ombudet behandler som lovhåndhever, gi pådriverarbeidet viktig dokumentasjon og legitimitet. Når det gjelder multippel diskriminering, vil jeg peke på at Likestillingscenteret i de senere år har beskjeftiget seg med tema som berører flere diskrimineringsgrunner, f.eks. tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, som berører både kjønn og etnisitet. Dette tyder på at samlingen med Senter mot etnisk diskriminering vil gi betydelig synergi og læring på tvers av ulike grunnlag.

Jeg er oppmerksom på utfordringene som er forbundet med å samle arbeidet med presserende enkeltsaker og det mer langsiktige pådriverarbeidet i samme organ, men vil presisere at pådriverarbeidet er like entydig lovpålagt som lovhåndheverarbeidet gjennom lovforslagets § 3, og at Regjeringen som nevnt vil forskriftsfeste et utfyllende mandat for ombudets pådriverarbeid. Dette betyr at ombudet ikke kan nedprioritere pådriverarbeidet.

Pådriverarbeidet vil fortsatt omfatte alle aspekter av kjønnsdiskriminering. Som i dag forutsettes også at denne funksjonen skal involvere og dra veksler på samarbeid med et bredt spekter av kompetansemiljøer og interesseorganisasjoner, nasjonalt så vel som regionalt og lokalt.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Eirin Faldet (A) [13:22:34]: Jeg mener at likestillingsarbeidet har stagnert på mange måter. Den dårlige kommunøkonomien fører til at mange kvinner i omsorgsstillinger i helsevesenet blir oppsagt, og kvinnearbeidsplasser forsvinner. Det å ha et likestillingscenter som en pådriver i arbeidet med kvinners rettigheter mener jeg derfor er helt nødvendig. Jeg har lyst til å spørre statsråden: Mener statsråden at denne pådriverrollen blir ivare tatt ved å slå sammen pådriverrollen og håndhevingsrollen?

For to år siden la Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fram et forslag om at det skulle være 40 pst. kvinneandel i allmennaksjeselskaper, og at dette skulle tre i kraft fra 1. januar 2004. Regjeringen mente da, med statsråd Gabrielsen i spissen, at dette ikke var noe problem, og at det ikke var nødvendig å lovfeste dette. Det skulle gå av seg selv. Den gang var det 7 pst. kvinner i styrene, i dag er det 11 pst. Og da vil jeg spørre: Er statsråden fornøyd, eller er hun, i likhet med Arbeiderpartiet, svært utålmodig? Hva vil hun i så fall gjøre?

Statsråd Laila Dævøy [13:24:10]: Til det første: Når det gjelder pådriverfunksjonen, som også vil bli en del av det nye ombudets oppgaver – slik Regjeringen har foreslått – er jeg overbevist om at dette er den riktige måten å organisere det på. Jeg tror det er klokt, som jeg også sa i mitt innlegg, og det vil gi en synergieffekt. Når man har lovhåndheverrollen og på denne måten kan bruke de saker som kommer inn, vil man til enhver tid vite hva som rører seg, og hva som er de store problemene på dette området. Dermed vil man også kunne ta seg av pådriverrollen på en god måte.

Jeg har lyst til å ta et eksempel, og det gjelder Likestillingsombudet i dag. Eksemplet går på aktivitetsplikten, der vi i dag ser at ombudet faktisk har en pådriverrolle og en lovhåndheverrolle. Dette har vært utført på en svært positiv måte, og det er meget aktivt i pådriverarbeidet.

Når det gjelder det siste, skjønner jeg egentlig ikke spørsmålet. Den saken er jo gjennomført i Stortinget etter den tidsplanen som har vært lagt fra Regjeringens side.

May Hansen (SV) [13:25:41]: Jeg vil ta tak i det siste jeg var inne på i mitt innlegg og påpeke at det er et stort misforhold i ombudets rolle mellom grunnlaget kjønn og etnisitet på den ene siden og seksuell orientering på den andre siden, og at det er uheldig at det nye ombudet kun vil få ansvar for seksuell orientering i arbeidslivet og på boligsektoren. Det betyr jo at hvis man har vært utsatt for diskriminering på alle andre felt og alle andre samfunnsområder, så har ikke ombudet noe mandat i forhold til diskriminering på grunnlag av seksuell orientering. Dette er ganske uryddig, og det er ganske vanskelig. Det kan altså i seg selv virke diskriminerende.

Jeg lurer på hvilke tanker statsråden har når det gjelder dette problemområdet, og hva hun vil gjøre for å få dette skikkelig på plass.

Statsråd Laila Dævøy [13:26:52]: På noen områder vil seksuell orientering og diskriminering i den forbindelse være omfattet av det nye ombudets oppgaver. Det dreier seg om arbeidsmiljøloven og håndhevingen av den, og også om boligloven.

Vi har nylig hatt et prosjekt gående når det gjelder oppfølgingen av handlingsplanen for homofile og lesbiske. I dette prosjektet viste det seg at den største delen av den diskrimineringen vi ser i dag, er knyttet til arbeidsmiljølovens bestemmelser – så det vil være ivaretatt. Etter det jeg vet, er også de organisasjonene som er talerør for homofile og lesbiske, svært fornøyd med dette. Vi har ikke

foreslått en generell diskrimineringslov her, men vi legger i første omgang inn de lovene vi har på disse områdene. Jeg tror det er klokt at vi går litt forsiktig fram, og så får vi se og evaluere etter hvert om nye grunnlag skal komme inn.

Eli Sollied Øveraas (Sp) [13:28:25]: Vi har jo hatt fleire rundar om det med kjønnskvolter i styre og det med manglande kvinnerepresentasjon i leiande stillingar. Vi hadde håpt at dette skulle verte frivillig, men den lova må tre i kraft i august 2005.

Så vil eg inn på den fleirtalsmerknaden som fleire har vore innom når det gjeld dei to kvinneuniversitetene våre, og som går på at dei kan vere pådrivarar i høve til næringslivet på likestillingsområdet. Eg har stilt spørsmål til barne- og familieministeren – eller likestillingsministeren – om kva ho kan gjere for at vi skal nå dette målet i overgangsperioden på to år. Så spørsmålet mitt er: Ser statsråden her nokon moglegheiter for at desse to kvinneuniversitetene kan brukast som aktørar for å nå det som vi er opptekne av både når det gjeld styrerepresentasjon, og når det gjeld næringslivet?

Statsråd Laila Dævøy [13:29:44]: Jeg har lyst til å henvise til side 45 i odelstingsproposisjonen der disse kvinneuniversitetene også står omtalt. De er i dag private stiftelser, kompetansesentre. Det er slik at Utdannings- og forskningsdepartementet gir grunntilskudd til Kvinneuniversitetet på Løten, og jeg antar at fylkeskommunen gir en del til Kvinneuniversitetet Nord. Ellers lever de av ulike oppdrag. Begge disse institusjonene er allerede gode samarbeidspartnere for oss, og de vil også være det framover. Vi trenger gode fagmiljø som kan være pådrivere. Det som vi også sier i proposisjonen, og som er viktig, tror jeg, er at en nærmere utforming av dette samarbeidet ønsker vi at det nye organet, det nye ombudet, skal være med og legge til rette for. Det er klart at vi trenger slike organer.

Trond Giske (A) [13:30:50]: Kamp mot diskriminering og kamp for likeverd, like muligheter og respekt er kanskje noen av de viktigste tingene vi kan jobbe med. Norges historie handler i stor grad om det – økt likeverd, økt respekt og integrering i samfunnet av ulike grupper. Vi har kommet et godt stykke på vei. Vi har integrert de ubemidlede som før ikke hadde stemmerett. Kvinner har kommet for fullt inn i samfunnet. Nå er det rundt de homofile kampen for likeverd og respekt står.

Regjeringen går dessverre ikke inn for en generell antidiskrimineringslov, men samler dette i ulike lovverk og hjemler det på ulike måter. Vi vet også at statsråden og hennes parti fortsatt mener at homofile ikke skal behandles likeverdig i spørsmål om ekteskap, i forhold til stebarnsadoptsjon, osv. Jeg vil gjerne be statsråden legge fram en uttømmende liste over på hvilke områder det fortsatt skal være tillatt å diskriminere homofile.

Statsråd Laila Dævøy [13:32:00]: Denne statsråden er imot enhver form for diskriminering uansett hvilke

grupper man snakker om. Det er riktig at Regjeringen ikke har lagt fram et forslag om en helhetlig diskrimineringslov i denne odelstingsproposisjonen. Det er noen årsaker til det. Det vi har sagt, er at det kanskje vil kunne gi et mindre klart diskrimineringsgrunnlag. Det er viktig at lovgrunnlaget vi her snakker om, er klart og lett forståelig. Jeg vil si det slik: Vi har begynt et svært viktig arbeid. Det er også slik at hva som er diskriminering, kan være og er ulikt på ulike områder. Det kan etter min mening være klokt å høste noen erfaringer før vi eventuelt går til det skritt å foreta ytterligere utredninger.

Når det så gjelder retten til adopsjon og stebarnsadoptsjon for homofile og lesbiske, føler jeg at vi snakker like mye om hvilke rettigheter det dreier seg om. Mitt og Kristelig Folkepartis anliggende i den sammenhengen har vært (presidenten klubber) barnets rett til en mor og en far, altså et helt annet utgangspunkt.

Presidenten: Presidenten ber om respekt for den tale-tida som er satt.

Statsråd Laila Dåvøy (fra salen): Unnskyld.

May Hansen (SV) [13:33:41]: Jeg må ta tak i det siste statsråden sier, fordi man diskriminerer barn som bor med én forelder, og som bor sammen med homofile foreldre. Enten Kristelig Folkeparti ønsker det eller ei, eller ikke vil ta det innover seg, er det slik i dette landet at det er mange lesbiske som får barn, det er mange homofile menn som får barn, og det er barn som bor sammen med homofile foreldre.

Det som forundrer meg, er at man tar opp barns rettigheter. Disse barna har ikke rettigheter på lik linje med andre barn, ikke til arv og ikke til å bli adoptert av den forelder de bor sammen med. En har f.eks. ikke mulighet til å adoptere barn fra resten av familien hvis en selv er homofil. Dette er diskriminering av barn, og det vil jeg gjerne at statsråden skal si noe om. Her diskriminerer man barn av enslige forsørgere, fordi man sier at mor, far og barn er den ideelle ordningen.

Statsråd Laila Dåvøy [13:34:59]: Dette blir en litt annen diskusjon enn diskusjonen om et nytt, felles ombud, men jeg skal selvsagt svare.

Jeg har lyst til å påpeke at når det gjelder stebarnsadoptsjon, er det innført en tid tilbake. Like fullt må jeg få lov til å si at mitt utgangspunkt er at barn generelt har rett til en mor og en far. Vi er opptatt av at barn i dag trenger både menn og kvinner som gode rollemodeller. De møter ofte svært få menn både i skole og i barnehage. Vi har vært opptatt av dette i andre politiske sammenhenger. Mitt utgangspunkt er fortsatt barnets rett til en mor og en far, mer enn voksnes rett til å ha barn.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Trond Giske (A) [13:36:08]: Jeg synes det er interessant å legge merke til at statsråden sier at diskusjonen om homofile og adopsjon og om barn som vokser opp i en

familie hvor foreldrene er et homofilt par, er en annen debatt. Selvsagt er det ingen annen debatt. Det dreier seg om det grunnleggende spørsmålet som vi her behandler: Hvordan skal vi hindre diskriminering, og hvordan skal vi sikre respekt og likeverd for alle uansett seksuell orientering, kjønn, hudfarge osv. Det er det vi diskuterer. Formålet med å samle dette i ett håndhevende organ er nettopp å styrke antidiskrimineringsarbeidet på alle disse feltene. Men da er det selvsagt vesentlig at lovverket for øvrig i Norge heller ikke diskriminerer noen ut fra de samme kriteriene. Det er der skillelinjen går mellom oss som ønsker å sørge for at lovverket faktisk gir den samme likeverdighet både til barn og foreldre, og dem som, har jeg registrert, skal gjøre det til en frisk del av sin valgkamp til høsten å fortelle at her må det fortsatt diskrimineres.

Det er ett område hvor det er uenighet i komiteen, det vesentligste området i tillegg til en felles diskrimineringslov, og det gjelder hvorvidt håndhevingen og pådriverrollen skal samles til ett organ. Det finnes gode argumenter for som handler om at man gjennom håndheverrollen ser områder hvor det trengs pådriverarbeid, og at man kanskje også kan få en del ressursbesparing ut fra en slik samordning, men det finnes også tunge, gode argumenter imot, og vi har funnet at de tyngste argumentene veier imot.

Det er veldig mange måter å bekjempe diskriminering på. Ett åpenbart område er å sørge for at lovverket ikke i seg selv diskriminerer. Fremskrittspartiet synes å mene at det er tilstrekkelig så lenge det ikke spesifikt i et lovverk eller regelverk diskrimineres mellom menn og kvinner, mellom svarte og hvite eller mellom homofile og heterofile. Da er alt i sin skjønneste orden. Så enkel er ikke verden. Vi har holdninger, vi har verdier nedarvet, vi har kulturell ballast, som likevel sørger for at det er diskriminering i et samfunn. Det må det aktivt kjempes imot, og en må sørge for at alle får reelt likeverd og lik mulighet.

Da er neste trinn å sørge for et lovverk som forbyr ulike former for diskriminering. Det gjør det lovverket vi har, i stor grad, og dette ombudet, eller denne håndhevingsinstansen, skal sørge for at det blir etterlevd. Men det tredje området er hele tiden å påvirke holdninger, ta opp saker, reise debatter, presse fram kanskje ny lovgivning eller reaksjoner eller sette dagsordenen slik at man bekjemper diskriminering. Her har man ofte ikke fullt ut mulighet til å regulere alt med lovgivning. Her må man i stor grad påvirke ulike holdninger i samfunnet. Når folk med utenlandsk etternavn f.eks. søker etter jobb i mange år og aldri blir innkalt til ett intervju, selv om kvalifikasjonene helt åpenbart er til stede, skyldes det et syn på folk med minoritetsbakgrunn som mindreverdige på arbeidsmarkedet, og det er veldig vanskelig å gjøre noe med lovverket som sikrer at de samme personer blir innkalt til intervju. Her er det holdningsarbeid, her er det pådriverrolle, her er det dagsordensetting som må til.

Det samme gjelder den strukturelle diskrimineringen som kvinner ofte blir utsatt for i politikken, i næringsliv, offentlig administrasjon, universitetssektoren osv. i forhold til å bli rekruttert til lederstillinger, få maktposisjoner, i like stor grad som menn. Menn rekrutterer menn,

menn motiverer menn, menn ser menn, menn oppfordrer og stimulerer menn til å søke karriere. Det er den type strukturell diskriminering som en pådriverinstans kan ta tak i og gjøre noe med. Vi tror det hadde vært lettere å gjøre det hvis vi hadde opprettholdt et eget likestillings-senter, et pådriversenter for likestilling, for kunnskapsutvikling, for holdnings- og atferdspåvirkning, veiledning, dokumentasjon og overvåkning. Vi tror at en håndhever kan komme i en konfliktrolle. Et lovverk vil alltid være litt mer konservativt, henge litt mer etter i forhold til det pådriverarbeidet som skal drives, og man kan komme i situasjoner hvor pådriverarbeid og håndheverrollen kan komme i konflikt.

Vi har vært veldig tilhenger av at et likestillings-senter, med pådriverrollen også i forhold til etnisk diskriminering, skulle jobbe tett sammen med en håndhever, gjerne samlokaliseres, gjerne spille på felles ressurser, men at man likevel hadde en uavhengighet. Det hadde styrket likestillingsarbeidet. Det hadde også gjort håndheverrollen enda sterkere, og vi hadde kanskje fått et enda raskere resultat når det gjelder å bekjempe diskriminering og sørge for at alle får de samme rettighetene i samfunnet.

Geir-Ketil Hansen hadde her overtatt presidentrollen.

May Britt Vihovde (V) [13:41:27]: Venstre meiner forslaget om å slå saman dagens apparat på kjønnslikestilling, Likestillingsombodet, Likestillings-senteret og klagenemnda for likestilling og det framtidige apparatet på etnisk likestilling, med bl.a. Senter mot etnisk diskriminering, er eit godt og viktig skritt mot eit meir likestilt samfunn.

Venstre vil understreka at kjernen i eit forbod mot diskriminering er menneskeverd og grunnleggjande menneskerettar, der alle menneske har same krav på respekt for sitt likeverd, uavhengig av bl.a. kjønn, etnisk bakgrunn, funksjonshemming eller seksuell orientering. Eit felles handhevingsapparat vil sikra at ulike diskrimineringsgrunnlag nyter same grad av vern gjennom eit sterkt lovverk og effektiv og samkjørt handheving, og vi vil understreka det overordna menneskerettsperspektivet i alt arbeid mot diskriminering. Eit felles handhevingsapparat vil gjera arbeidet med å harmonisera lovverk og praksis enklare, slik at same grad av vern raskare blir ein realitet.

Eit felles handhevingsapparat vil òg gjera det enklare å dela erfaringar og trekkja lærdom av dei på tvers av diskrimineringsgrunnlaga og dekkja samfunnsområde der dei ulike diskrimineringsgrunnlaga har mykje å tena på ein samla strategi. Eit eksempel som betyr mykje for folks kvardag, er arbeidsmarknaden.

I første omgang vil dette gjelda kjønn og etnisitet, men det bør ikkje ta lang tid før fleire diskrimineringsgrunnlag får same vern mot diskriminering gjennom lovverk og dermed har behov for effektiv handheving. Syse-utvalet som vurderer korleis funksjonshemma skal få eit betre vern mot diskriminering, legg fram sine forslag 18. mai, og Venstre meiner ein så raskt som mogleg bør setja i gang tilsvarande arbeid når det gjeld seksuell orientering.

Venstre meiner det er viktig at eit felles handhevingsapparat blir så effektivt som mogleg, både når det gjeld behandling av enkeltsaker, og når det gjeld påverknad. Etter Venstre si mening vil dette bli best teke i vare ved at det organet som behandlar enkeltsaker, også driv påverknadsarbeid. Gjennom behandling av enkeltsaker og i møte med enkeltskjebnar får ombodet innsikt i kva for problem som blir opplevd som mest presserande av dei som sjølv blir diskriminerte, og vil ha det mest presise utgangspunktet for å driva effektiv og målretta påverknad, ikkje berre mot diskriminering, men i minst like stor grad for likestilling. Dessutan vil det vera viktig at både dei som har rett, og dei som har plikter etter lova, veit kor dei skal venda seg, både når det gjeld enkeltsaker, og når det gjeld rettleiing om korleis ein i større grad kan oppnå likestilling. Då er det viktig ikkje berre å ha eit felles handhevingsapparat på tvers av diskrimineringsgrunnlaga, men òg å unngå at dette blir fragmentert når det gjeld oppgåvene.

Venstre støttar derfor ikkje forslaget om at Likestillings-senteret skal bli halde ved lag med den organiseringa som det har i dag, og at det skal bli oppretta tilsvarande kompetansesenter på andre grunnlag. Venstre vil peika på at sjølv om dette har vore eit krav frå Likestillings-senteret, er det ikkje eit syn som blir støtta av Senter mot etnisk diskriminering, som nettopp har peika på behovet for eit oversiktleg apparat der erfaringane frå enkeltsaker dannar eit viktig grunnlag for effektiv påverknad.

Venstre trur at faren for at kjønnslikestilling skal drukna i eit felles apparat, er betydeleg overdriven, og vil understreka at likestilling ikkje er eit gode som det er for lite av. Det er derimot slik at jo fleire som blir likestilte, uavhengig av diskrimineringsgrunnlag, jo meir likestilling får vi faktisk. Sjølv om det framleis er viktige uløyste oppgåver når det gjeld kjønnslikestilling, er både medvitte og kompetansen på dette området betydeleg og vil vera eit viktig bidrag til eit sterkare felles apparat også for påverknad.

Eit felles handhevingsapparat bør setjast i stand til å kartleggja både omfang og art av diskriminering for dei ulike diskrimineringsgrunnlaga. Eit verkemiddel bør vera å gjennomføra undersøkingar om opplevd diskriminering, slik ein har gjort når det gjeld etnisitet bl.a. i Danmark og Sverige. Slike undersøkingar vil vera svært nyttige særleg for å kunna seia meir om omfanget av diskriminering i Noreg.

Venstre vil understreka at det har mykje å seia at det nye felles apparatet får tilstrekkeleg med ressursar, slik at det kan bli eit godt lågterskeltilbod over heile landet. Det er òg viktig at ressursane strekk til for å skaffa seg spisskompetanse innanfor dei ulike diskrimineringsgrunnlaga som etter kvart bør bli inkluderte.

I Venstres liberale tradisjon er respekten for det enkelte menneskets likeverd sjølv kjernen. Med dette forslaget tek vi eit viktig skritt i retning av å gjera det tydeleg at alle menneske har krav på likeverd og på ikkje å bli diskriminerte, men likestilte.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Eli Sollied Øveraas (Sp) [13:46:47]: Eg har berre ein kort merknad. I innlegget mitt kom eg til å hevde at ombodet skal ha eige styre. Eg vil presisere at det som står i proposisjonen, er at føresetnadene er at det vert oppretta brukarutval og ikkje styre.

Eirin Faldet (A) [13:47:19]: Siden det var litt uklarhet omkring replikken min, skal jeg bare presisere hva jeg egentlig er bekymret for. Jeg viser da til det forslaget som Arbeiderpartiet og SV hadde om 40 pst. kvinneandel i allmennaksjeselskaper, og at det skulle tre i kraft fra 1. januar 2004. Det ble jo nedstemt, for det fikk vi ikke flertall for.

Men det som er bekymringen min, er at andelen kvinner i styre og utvalg i allmennaksjeselskaper i dag bare har økt med ca. 4 pst. Bekymringen blir da: Hva gjør egentlig statsråden i den overgangsperioden på to år som nå er vedtatt? Det var det jeg mente.

Statsråd Laila Dāvøy [13:48:29]: Det var jo greit med en oppklaring. Jeg var kanskje litt – nei, jeg skal ikke skylde på meg selv. Det var litt uklart for meg hva representanten mente, så det var greit med en oppklaring.

Svaret på det er at nå har Stortinget behandlet denne loven, og Stortinget har vedtatt at loven skal tre i kraft fra høsten av dersom man ikke har oppnådd 40 pst. kvinner i allmennaksjeselskapsstyrene. Det ser jo smått ut slik som det ligger an i dag.

Når det gjelder staten, har vi allerede innført loven fra 1. januar 2004, og i statselskapene har vi allerede oppnådd 40 pst. Det er ulike ting knyttet til det vi gjør. Vi har disse databasene våre, NHO og næringslivet selv har satt i gang en rekke tiltak. Blant annet har NHO hatt et stort prosjekt, «Female Future». Jeg har lyst til å berømme NHO for det. Det er et godt tiltak. Det er også satt i gang opplæring av kvinnelige styremedlemmer, og hundrevis av kvinner i dette landet har allerede gått på ulike styreseminarer. Noe av dette er også i regi av offentlige institusjoner og organer. Det vil være helt utenkelig for meg i alle fall å skulle endre spillereglene nå, men det er vel heller ikke det representanten spør om. Å innføre ytterligere sanksjoner utover det som allerede ligger i loven, og som Stortinget har vedtatt, vil være å endre spillereglene underveis, og det synes jeg ikke vi skal gjøre. Men sammen med næringslivet og separat skal vi etter hvert vurdere om det finnes ytterligere bevisstgjøringstiltak vi kan sette i gang.

Jeg er stolt av den loven som denne regjeringen har fremmet, som næringslivet faktisk tar alvorlig, men ikke nok til at vi i år kanskje klarer å komme i havn med 40 pst. kvinner i allmennaksjeselskaper.

Så har jeg lyst til – siden det er ett minutt igjen – å si at det er viktig at alle vi som diskuterer denne nye loven som eventuelt skal komme fra høsten av, presiserer at dette ikke dreier seg om aksjeselskaper, små familiebedrifter og andre vanlige aksjeselskaper. Det dreier seg altså bare om allmennaksjeselskapene våre, og det er nok en del i det offentlige rom som ikke er helt klar over det. Så jeg føler at

vi alle sammen har et politisk ansvar for å klargjøre dette sterkt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 562)

S a k n r . 2

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i likestillingsloven mv. (Gjennomføring av Europaparlaments- og rådsdirektiv 2002/73/EF og innarbeiding av FN-konvensjonen om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner med tilleggsprotokoll i norsk lov) (Innst. O. nr. 70 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 35 (2004-2005))

Presidenten: Etter ønske fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 15 minutter, Høyre 15 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter og Kystpartiet 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ola T. Lånke (KrF) [13:52:22] (ordfører for saken): Behandlingen av Ot.prp. nr. 35 markerer en ny, viktig milepæl i bestrebelsene på å sikre et best mulig rettslig fundament mot kjønnsdiskriminering i Norge. Dersom Odelstinget i dag vedtar Regjeringens forslag, blir Norge det andre land i verden som inkorporerer FNs kvinnekonvensjon med tilleggsprotokoll i sin lovgivning.

FNs kvinnekonvensjon ble vedtatt av FN i 1979, trådte i kraft i 1981 og ble av Norge ratifisert samme år. Det innebærer at kvinnekonvensjonen folkerettslig sett har vært gjeldende for vårt land i flere tiår. Den såkalte tilleggsprotokollen, som etablerer en individklageadgang, ble ratifisert fra vår side i 2002.

Den juridiske bakgrunnen for Regjeringens beslutning om å inkorporere kvinnekonvensjonen i norsk lovgivning er at det norske rettssystemet forutsetter en særlig gjennomføring for at internasjonale konvensjoner skal få samme rettslige status som nasjonale lover.

En viktig politisk målsetting er imidlertid å sikre at det er samsvar mellom norm og virkelighet når det gjelder lovgivningen. Regelverk og praksis som har en tilsynelatende kjønnsnøytral utforming, kan likevel ha virkninger som i praksis er diskriminerende. Formell likestilling er ikke nok, det er nødvendig at det skjer en faktisk likestilling. Dette rammes av konvensjonen.

Kvinnekonvensjonen har også etablert en komite, Kvinnekomiteen, til å overvåke at konvensjonspartene gjennomfører pliktene sine etter konvensjonen. Konvensjonspartene forpliktes til å rapportere jevnlig til Kvinnekomiteen om sin virksomhet. Den individklageadgang som er opprettet gjennom den frivillige tilleggsprotokollen, har ført til en styrket overvåkning av statenes gjennomføring av kvinnekonvensjonen. Kvinnekomiteen har utviklet en dynamisk tolkningsstil, og det forutsettes at konvensjonen gjennomføres progressivt i konvensjonsstatene.

Samtidig med at Regjeringen foreslår å inkorporere FNs kvinnekonvensjon i likestillingsloven, foreslås også noen lovendringer som ledd i en gjennomføring av Europaparlaments- og rådsdirektiv 2002/73/EF, også kalt likebehandlingsdirektivet, om gjennomføring av prinsippet om lik behandling av menn og kvinner når det gjelder adgang til arbeid, yrkesutdanning og forfremmelse av arbeidsvilkår.

Proposisjonen redegjør videre for behovet for harmonisering mellom likestillingsloven og arbeidsmiljøloven. Samtidig fremmes det forslag om innføring av forbud mot å gjøre bruk av gjengjeldelse overfor noen som har fremmet klage over brudd på loven, eller som har gitt uttrykk for at slik klage kan bli fremmet. Regjeringen fremmer også forslag om utvidelse av bestemmelsen om trakassering til også å omfatte trakassering på grunn av kjønn.

Regjeringen foreslår videre at bestemmelsen om delt bevisbyrde utvides til også å gjelde utenfor arbeidslivet, samt i saker vedrørende seksuell eller annen trakassering på grunn av kjønn. Et annet forslag innebærer endringer i erstatningsreglene ved trakasseringssaker. Her foreslås innført et objektivt erstatningsansvar for arbeidsgiver uavhengig av om det foreligger skyld, dvs. om trakasseringen er begått med forsett eller uaktsomt.

Jeg konstaterer med tilfredshet at et bredt flertall i komiteen slutter seg til de ulike lovendringsforslagene. Fremskrittspartiet er imidlertid imot likestillingsloven og fremmer derfor eget forslag om å oppheve loven i sin helhet. Partiet fremmer videre et par endringsforslag som de ønsker å stemme subsidiært over dersom deres primære forslag om opphevelse av loven skulle falle. Jeg går ut fra at Fremskrittspartiets representant vil redegjøre nærmere for partiets syn i sitt innlegg.

Det springende punkt i proposisjonen, om man kan si det slik, er imidlertid inkorporeringen av FNs kvinnekonvensjon med tilleggsprotokoll. Jeg konstaterer med tilfredshet at et bredt flertall, bestående av samtlige partier, går inn for å gjennomføre kvinnekonvensjonen i norsk lovverk. Det oppstod imidlertid likevel en uenighet knyttet til hvilket lovverk konvensjonen skal inkorporeres i. Regjeringen foreslår i proposisjonen at den inkorporeres gjennom likestillingsloven, som er et sentralt instrument for gjennomføring av likestilling mellom menn og kvinner i det norske samfunnet. Et annet alternativ ville være å innarbeide den i menneskerettighetsloven.

Regjeringen har i denne sammenheng valgt å følge anbefalingen fra Menneskerettighetslovutvalget, som mente det ikke var lurt å ta inn for mange konvensjoner i men-

neskerettighetsloven. Det ville kunne føre til at det ble vanskelig å sette skille mellom hvilke konvensjoner som bør være med, og hvilke som ikke bør være med, og at det lett skapes et A- og et B-lag av konvensjoner. Dessuten ville menneskerettighetsloven bli mer uoversiktlig.

Lovutvalget la vekt på at menneskerettighetsloven burde inneholde de tre generelle menneskerettighetskonvensjoner som på globalt og regionalt nivå tok sikte på å gjøre rettskatalogen i Verdenserklæringen rettslig bindende, nemlig konvensjonen om sivile og politiske rettigheter og konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, som var vedtatt av FN, samt Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen vedtatt av Europarådet. Det er viktig å være klar over at disse mer overordnede menneskerettighetskonvensjoner som allerede er innlagt i menneskerettighetsloven, også verner mot diskriminering på grunn av kjønn, på linje med rase, religion, politisk oppfatning, osv.

Hensikten med å være restriktiv med å inkorporere konvensjoner med forrang er å unngå en mulig utvikling i retning av maktoverføring fra lovgivende til dømmende myndighet, spesielt sett i lys av den dynamiske utviklingen av internasjonalt lov- og regelverk, til dels i retninger som var helt utenfor hva lovgiver med rimelighet kunne forvente på inkorporasjonstidspunktet. En restriktiv holdning til inkorporering i menneskerettighetsloven gjelder derfor ikke bare kvinnekonvensjonen, men gjelder generelt.

Komiteens medlemmer fra regjeringspartiene støtter Regjeringens forslag. Tre andre partier, Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, sier derimot i innstillingen at de mener FNs kvinnekonvensjon i stedet burde inkorporeres i menneskerettighetsloven, og har fremmet forslag om dette.

Når det gjelder inkorporering av FNs kvinnekonvensjon, var det i utgangspunktet ikke flertall for noen av forslagene. Dette ville medføre at kvinnekonvensjonen ikke ville bli inkorporert i norsk lovverk på nåværende tidspunkt, noe som ville oppleves som et heller dramatisk tilbakeslag.

Jeg er derfor glad for at vi kom fram til en forståelse som sikrer at konvensjonen blir vedtatt innarbeidet med subsidiær støtte fra de tre partiene etter at deres primære forslag er falt. Høyre og Kristelig Folkeparti har på sin side gått inn for å be Regjeringen komme tilbake på egnet måte etter behandlingen av stortingsmeldingen om Makt- og demokratiutredningen med en vurdering av en eventuell inkorporering av FNs kvinnekonvensjon i menneskerettighetsloven.

På denne bakgrunn vil det da bli foretatt en nærmere vurdering av hvilke konsekvenser det vil ha om kvinnekonvensjonen også blir lagt inn i menneskerettighetsloven, hvilke konsekvenser det har både for menneskerettighetsloven som sådan og for eventuelt andre lover.

I og med at Stortinget nå skal drøfte stortingsmeldingen om makt og demokrati, hvor spørsmålet om forrangsbestemmelse i forbindelse med internasjonale konvensjoner er et tema, vil det være naturlig å avvente nettopp dette arbeidet.

Som sagt innledningsvis passerer vi i dag en ny milepæl for likestillingen. Norge har grunn til å være stolt over å ligge i front i verden når det gjelder å tilrettelegge ordninger som sikrer reell likestilling mellom kjønnene.

Til slutt vil jeg på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti ta opp de forslagene som er referert i innstillingen.

Presidenten: Representanten Ola T. Lånke har tatt opp de forslagene han refererte til.

Trond Giske (A) [14:01:31]: Kampen for at hvert enkelt menneske skal ha noen ubrytelige, umistelige verdier, rettigheter, har egentlig vært en revolusjon i synet på individet i det moderne samfunn. Det har vært en tøff kamp, og det har vært en kamp som har betydd mye for mange, men som langt fra er brakt i mål. Derfor er det nok et skritt i den prosessen og i det arbeidet at vi nå implementerer stadig nye deler av det internasjonale menneskerettsregimet også i vårt eget lovverk.

Vi er veldig ivrige og veldig sterke pådrivere når det gjelder å få andre land til å respektere ulike menneskerettigheter – knyttet til bistandsprosjekter eller ikke knyttet til bistandsprosjekter – til å respektere kvinner, til å respektere ulike minoriteter, til å respektere politiske rettigheter, og vi vet selvsagt også at når det gjelder sosiale og økonomiske menneskerettigheter, er vi veldig, veldig langt fra den virkelighet at de blir respektert overalt.

Derfor er det gledelig at det er et så bredt flertall i Norge som er tilhenger av at de ulike menneskerettighetskonvensjonene skal innarbeides i norsk lovverk. Det er bare Fremskrittspartiet som nok en gang stiller seg fullstendig på den linjen at de vil oppheve hele likestillingsloven. Det er også i tråd med det vi diskuterte i forrige sak – Fremskrittspartiet har det syn at så lenge ikke lovverket spesifikt diskriminerer, har man Kardemomme by, da er alle likestilt, da er diskriminering en saga blott. Man skal ikke gå mange meterne før man støter på tilfeller som motbeviser det hver eneste dag, også i vårt eget land.

Diskusjonen går selvsagt på hvordan FNs kvinnekonvensjon skal innarbeides i lovverket. Vi har allerede innarbeidet tre av de seks hovedkonvensjonene til FN. Det er konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, det er konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, og det er konvensjonen om barns rettigheter. Alle de tre konvensjonene er innarbeidet i menneskerettighetsloven, men nå har altså Regjeringen bestemt seg for at når det gjelder likestilling mellom kvinner og menn, skal det gjøres på en annen måte.

Fra Arbeiderpartiets side har vi veldig vanskelig for å forstå hvorfor man nå plutselig når det gjelder denne menneskerettighetskonvensjonen, skal velge en annen måte å gjøre det på. Denne konvensjonen, som gjelder kvinners likestilling, som gjelder spørsmålet om å diskriminere kvinner, skal altså likestilles med annet lovverk istedenfor å gis forrang, slik den ville fått hvis den hadde vært innarbeidet i menneskerettighetsloven. Vi ser ikke noen gode argumenter for at man skal lage et slikt skille mellom forskjellige typer menneskerettigheter. Det er vanskelig å forstå at diskriminering av mennesker fordi de har et be-

stemt kjønn, er en diskriminering som i mindre grad skal bekjempes gjennom innarbeiding i en menneskerettighetslov, som i mindre grad skal gis forrang i forhold til andre bestemmelser, og som man i større grad skal ha adgang til å avvike fra gjennom ulike lovbestemmelser. Jeg tror vi ville reagert hvis andre land tok seg de frihetene som vi nå åpenbart ønsker her i Norge – friheten til å velge å innarbeide en konvensjon, friheten til å velge å si at dette er ting vi støtter, men samtidig sikre oss frihet til å avvike fra det når det er hensiktsmessig, etter eget for godtbeholdende.

Hele hensikten med menneskerettighetene og konvensjonene er at de skal være overordnet hvert enkelt lands egen lovgivning. Det skal faktisk være noen rettigheter som er så grunnleggende at når vi selv kommer i situasjoner hvor vi av ulike årsaker skulle ønske å vri, tøy og strekke disse – f.eks. menneskerettighetene – har vi likevel bundet oss selv til masten og sørget for at vi faktisk gir dem forrang når det gjelder ulike problemstillinger. Jeg skjønner ikke at diskriminering på ulike områder skal gis ulik kategorisering. Det er det veldig vanskelig å forstå.

Norge har vært en pådriver på likestillingsområdet. Vi var det første landet i verden som sørget for så å si jevn fordeling mellom menn og kvinner i regjeringen. Vi var et av de første land i verden med kvinnelig statsminister. Vi jobber nå for å få kvinner inn i maktposisjoner i næringslivet. Vi har en jobb å gjøre – men vi er i ferd med å gjøre den jobben også, selv om det kanskje går litt tregere enn vi fra opposisjonen liker, når det gjelder å få kvinner inn i maktposisjoner i offentlig administrasjon.

Likestillingskampen er en av de store, grunnleggende menneskerettighetskamper. Den dreier seg om halvparten av befolkningen – faktisk bitte lite grann over halvparten av befolkningen – som opplever diskriminering, som opplever manglende likeverdighet, manglende muligheter til makt og innflytelse, til utfoldelse av egne evner og talenter, manglende muligheter for karriere, manglende respekt når det gjelder vold og overgrep osv., bare på grunn av det kjønn de tilhører. Da burde vi som det likestillingslandet vi liker å skryte av at vi er, og med den pådriverrollen som vi ønsker å inneha, også være det landet som sier at denne type diskriminering skal være like uakseptabel som annen diskriminering og gis den samme lovmessige behandlingen i henhold til menneskerettighetene. Derfor har vi fra opposisjonen et annet forslag. Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet ber Regjeringen inkorporere FNs kvinnekonvensjon i menneskerettighetsloven. Det mener vi hadde vært en riktig måte å gjøre dette på. Vi støtter de ulike praktiske konsekvensene av å ta en slik kvinnekonvensjon inn i norsk lovverk, vi mener det burde vært gjort på en annen måte, slik at denne menneskerettighetskonvensjonen gis den samme forrangen i norsk lovverk som de andre.

Jeg tar opp forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Presidenten: Representanten Trond Giske har tatt opp det forslag han refererte til.

Sonja Irene Sjøli (H) [14:08:26] (komiteens leder): Jeg vil gi honnør til saksordføreren for et grundig arbeid og for en god redegjørelse av sakens innhold.

Forbudet mot diskriminering på grunnlag av kjønn er en av grunnpilarene i den internasjonale menneskerettighetsbeskyttelsen. Prinsippet er nedfelt i alle de sentrale menneskerettighetskonvensjoner. Spesielt sentralt på kjønnsdiskrimineringsområdet står FNs kvinnekonvensjon.

Likestilling mellom kjønnene handler rett og slett om rettferdighet. Uavhengig av kjønn skal vi ha de samme rettigheter, de samme plikter og de samme muligheter i samfunnet. Bakgrunnen for endringene i likestillingsloven er å sikre

- at FNs kvinnekonvensjon får en sterkere rettslig status i Norge
- at vi oppfyller våre forpliktelser etter EØS-avtalen og gjennomføringen av prinsippet om lik behandling av menn og kvinner når det gjelder adgang til arbeid, adgang til yrkesutdanning og forfremmelse og arbeidsvilkår
- en harmonisering mellom likestillingsloven og arbeidsmiljølovens likebehandlingskapittel og diskrimineringsloven

Disse lovene skal håndheves av det nye Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda fra 2006. Jeg viser til den saken vi behandlet nå bare for kort tid siden.

Ved inkorporeringen av kvinnekonvensjonen i likestillingsloven mener jeg vi klart og tydelig viser at kvinnekonvensjonen er et helt sentralt redskap for å bekjempe diskriminering og oppnå likestilling. Norge har helt fra 1981, da Norge ratifiserte kvinnekonvensjonen, vært folkerettslig forpliktet til å overholde FNs kvinnekonvensjon. Den er like bindende for den norske stat som enhver annen konvensjon. Det er også viktig å ha med seg at de mer overgripende menneskerettighetskonvensjoner som er inkorporert i menneskerettighetsloven, som Den europeiske menneskerettighetskonvensjon og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, også verner om diskriminering på grunn av kjønn, på lik linje med rase, religion, politisk oppfatning osv. Norge foretar nå, som et av de første land i verden, en inkorporering av kvinnekonvensjonen i nasjonal lovgivning.

Høyre mener det er nødvendig å ta i bruk likestillingspolitiske virkemidler for å oppnå et mer likestilt samfunn. Fremskrittspartiet ser ut til å mene at slike virkemidler ikke har betydning for arbeidet med å oppnå reell likestilling. Noen hevder sågar at det eksisterer reell likestilling i Norge – en myte som på mange måter blir det største hinderet for å oppnå reell likestilling.

Alle samfunn og demokratier bør arbeide målrettet for et likestilt samfunn og benytte de nødvendige midler for å forhindre diskriminering.

Høyre har sett det som hensiktsmessig å inkorporere kvinnekonvensjonen i den loven som konvensjonen har sterk saklig tilknytning til, nemlig likestillingsloven. Kvinnekonvensjonens sterke fokusering på kvinners rettigheter gjør at konvensjonen har en naturlig tilknytning til denne loven.

Å inkorporere kvinnekonvensjonen med tilleggsprotokoll gjennom likestillingsloven kan derfor bidra til å sikre mest mulig oversikt i lovverket. Inkorporeringen i likestillingsloven vil også bidra til at likestillingslovens håndhevingsorganer kan pålegges et særskilt ansvar for å føre tilsyn med at konvensjonen følges i norsk forvaltning og rettspraksis.

Det har, som også saksordføreren var inne på, i den senere tid vært fokusert på problemstillinger som er knyttet til rettsliggjøring av politikken, overføring av makt fra folkevalgte myndigheter til domstolene og internasjonalisering av rettsvesenet. Særlig har disse spørsmålene blitt debattert i forbindelse med Makt- og demokratiutredningen, og nå i St. meld. nr. 17, Makt og demokrati, som er til behandling i Stortinget.

Jeg har forstått det slik at hensikten med å være restriktiv med å inkorporere konvensjoner med forrang er å unngå en mulig utvikling i retning av maktoverføring fra lovgivende til dømmende myndighet. En restriktiv holdning til inkorporering i menneskerettighetsloven gjelder derfor ikke bare kvinnekonvensjonen, men generelt.

Som jeg sa, behandlingen av stortingsmeldingen om makt og demokrati vil bidra til å se disse spørsmålene i et helhetsperspektiv. Jeg ser fram til en ytterligere debatt knyttet til hvilken rettslig rang inkorporerte menneskerettighetskonvensjoner bør gis i nasjonal lovgivning. Jeg ser fram til en grundig prinsippdebatt om disse spørsmålene, som rekker mye lenger og videre enn til kvinnekonvensjonen.

Som saksordføreren også var inne på, har Høyre og Kristelig Folkeparti fremmet et forslag hvor vi ber Regjeringen komme tilbake til spørsmålet om en vurdering av en eventuell inkorporering av kvinnekonvensjonen i menneskerettighetsloven etter behandlingen av St.meld. nr. 17 om makt og demokrati. Den blir vel behandlet i løpet av våren, så jeg regner med at vi kommer tilbake til dette. Jeg tror det er viktig å ha den prinsippdebatten, og at det ikke bare blir knyttet til én konvensjon, men litt mer overordnet til flere konvensjoner.

Ulf Erik Knudsen (FrP) [14:14:22]: Som det fremgikk av den foregående debatt og i en rekke i andre saker vi har behandlet i denne salen, har Fremskrittspartiet et helt annet syn på likestillingspolitikken enn de andre partiene.

Vi er grunnleggende motstandere av at det offentlige skal lage særtiltak, spesielle lover, kvoteringsordninger, ombud osv. for å særbehandle grupper av friske og arbeidsføre mennesker. Dette var jeg grundig inne på i innlegget mitt i foregående sak. Jeg har ikke tenkt å gjenta hele det innlegget. Jeg regner med at de fleste fikk med seg vårt syn i den saken.

Så til det man skal behandle i denne saken. Når det gjelder inkorporeringen av rådsdirektivet og FN-konvensjonen, vil vi konkret bemerke at man har lagt seg på et greit nivå med hensyn til forbud mot gjengjeldelse og forbud mot trakassering på grunn av kjønn, selv om vi tolker det dit hen at det allerede er delvis dekket inn på en grei måte i arbeidsmiljøloven og andre lover.

Med hensyn til erstatningsansvar mener vi imidlertid at man er på ville veier. Lovendringen åpner for at arbeidsgiveren kan få ansvar helt uten å ha noen faktisk skyld i det som skjer. Vi mener også at man er på ville veier når det gjelder bevisbyrde. Dette ble også omtalt under behandlingen av Ot.prp. nr. 33 for 2004–2005 i forrige uke. Det er i realiteten et helt nytt rettsprinsipp at man må bevise at man er uskyldig. Implikasjonene ved dette er rimelig oppsiktsvekkende. En arbeidsgiver kommer i en håpløs situasjon, for så fort noen roper diskriminering, må arbeidsgiveren bevise at han ikke har gjort noe galt, ellers vil han bli dømt.

Når det gjelder FN-konvensjonen, mener Fremskrittspartiet at Norge har en folkerettslig forpliktelse til å følge konvensjonen, og at ytterligere presiseringer gjennom innlemming i lovverket derfor er unødvendig.

Med dette vil jeg ta opp Fremskrittspartiets forslag, som er å finne i innstillingen.

Presidenten: Representanten Ulf Erik Knudsen har tatt opp det forslag han refererte til.

May Hansen (SV) [14:17:02]: Sosialistisk Venstreparti mener Regjeringas forslag om å holde FNs kvinnekonvensjon utenfor menneskerettsloven er inkonsekvent. De seks hovedkonvensjonene i FN bør ha samme status – alle bør være inkorporert med forrang i menneskerettsloven.

Regjeringa har foreslått å inkorporere FNs kvinnekonvensjon og FNs rasediskrimineringskonvensjon i henholdsvis likestillingsloven og en ny lov mot etnisk diskriminering. At de to konvensjonene nå endelig gjøres til en del av norsk lovverk, vil styrke rettsvernet på feltene kjønn og etnisitet, men det er uheldig at de to holdes utenfor menneskerettsloven.

Menneskerettslovens formål er å styrke menneskerettighetenes stilling i norsk rett. FNs barnekonvensjon og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen er inkorporert i menneskerettsloven.

Hvordan internasjonale konvensjoner innarbeides i norsk lovverk, er ikke uvesentlig for hvilken rettslig status de får. Menneskerettsloven gir forrang, noe som betyr at bestemmelsene i denne loven går foran andre bestemmelser. FN etablerte en egen kvinnekonvensjon nettopp for å vise at kvinners menneskerettigheter skulle ivaretas i forhold til andre hensyn. Regjeringas forslag signaliserer at konvensjonen ikke gis lik rett som Barnekonvensjonen i norsk rett. Det sender ut et signal om at man ikke er like opptatt av kvinners rettigheter som av andre menneskerettigheter. Sosialistisk Venstreparti mener rettigheter som knyttes til kjønn og etnisitet, må gis likeverdig status med andre menneskerettigheter. Å innarbeide kvinnekonvensjonen i menneskerettsloven vil ha viktige signaleffekter. Ikke bare i juridisk sammenheng, men også for resten av det offentlige Norge er det viktig å signalisere at vi ikke aksepterer grov og systematisk kvinnediskriminering. Ekspertene i FNs kvinnekomite som overvåker kvinnekonvensjonen, uttrykte stor forbauselse over at vold mot kvinner ofte avskrives som et privat anliggende i et så

avansert samfunn som Norge. Dette står i en merknad fra FNs kvinnekomite til Norges 5. og 6. periodiske rapport, 2003. Kvinnekonvensjonen er viktig fordi den tolker diskrimineringsforbudet i lys av behovet for å styrke kvinners psykiske og fysiske integritetsbeskyttelse i forhold til vold og trakassering. Hvordan skal vi forklare at kvinners rettigheter i Norge har svakere vern enn f.eks. barns rettigheter? Sosialistisk Venstreparti fremmer derfor et forslag sammen med Arbeiderpartiet og Senterpartiet hvor vi ber «Regjeringen inkorporere FNs kvinnekonvensjon i menneskerettsloven». Men jeg vil også signalisere at hvis dette forslaget faller – en kan jo håpe at det ikke gjør det – vil vi subsidiært støtte Regjeringas forslag.

Det er i dag forbud mot seksuell trakassering og i tillegg en regel som gir arbeidsgiver, utdanningsinstitusjoner og organisasjoner en plikt til å arbeide for å hindre seksuell trakassering. Proposisjonen foreslår å utvide bestemmelsen til også å omfatte trakassering på grunn av kjønn. Det vil f.eks. ikke være tillatt å stemple kvinner som udugelige bare fordi de er kvinner. Det ligger også forslag i proposisjonen om endringer i erstatningsreglene ved trakasseringssaker. Arbeidsgiver som trakasserer en arbeidstaker, vil bli erstatningspliktig på et objektivt grunnlag. Dette er veldig bra.

At bevisbyrden delvis legges til arbeidsgiver, som er tilfellet i forskjellsbehandlingssaker ellers, vil styrke arbeidstakerens vern mot trakassering. Den som har blitt utsatt for trakassering, slipper å bære hele bevisbyrden selv.

Det er nå viktig å ta et grep som gir internasjonale menneskerettighetskonvensjoner høy status i nasjonal lovgivning. Det er spesielt viktig for at Norge fortsatt skal være en internasjonal pådriver i arbeidet for menneskerettigheter. Det er kommet mange innvendinger mot å inkorporere kvinnekonvensjonen i likestillingsloven. Flere høringsinstanser – alle unntatt én, faktisk – er enig med SV i at inkorporeringen burde skje gjennom menneskerettsloven.

Det er trist at vi ikke har kunnet komme fram til en enighet om dette, men som sagt, vi støtter subsidiært at Regjeringa kommer tilbake på egnet måte etter behandlingen av den varslede stortingsmeldingen om Makt- og demokratiutredningen med vurdering av en eventuell inkorporering av FNs kvinnekonvensjon i menneskerettsloven.

Jeg tar opp vårt forslag i innstillingen.

Presidenten: Representanten May Hansen har tatt opp det forslag hun refererte til.

Eli Sollid Øveraas (Sp) [14:22:34]: Tidlegare har Stortinget behandla diskrimineringslova, Ot.prp. nr. 33 for 2004-2005. Før i dag behandla vi diskrimineringsombodslova. Dei to sakene og den lova som vi debatterer no, er uløseleg knytte til kvarandre og omhandlar same viktige hovudsak, nemleg norsk lovgiving mot diskriminering.

Før eg går nærmare inn på Senterpartiets standpunkt i forslaga til endring i likestillingslova, vil eg gjere kort

(Sollied Øveraas)

greie for våre prinsipielle innvendingar i forhold til fleirtalet når det gjeld behandlinga av diskrimineringslova, der Senterpartiet står saman med Arbeidarpartiet og SV.

Vi støttar at Noreg no styrkjer diskrimineringsvernet i forhold til etnisk diskriminering, fordi diskrimineringsvernet har vore for dårleg, og lovbestemmingane er i beste fall spreidde på enkeltområde, som arbeidslivet, bustadlovgivinga og straffelova. Så langt er vi einige med Regjeringa. Hovudankepunktet mot diskrimineringslova, slik ho ligg føre, er at ho ikkje er gjennomarbeidd og gjord til ei generell diskrimineringslov. Med dagens diskrimineringslov er det fleire grupper i samfunnet som ikkje får diskrimineringsvern, og som dermed har mangelfullt vern i lovverket.

Vi meiner at det er behov for ei heilskapleg diskrimineringslov som omfattar fleire grupper enn dei som vert omfatta av det forslaget som ligg føre, i tråd med Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 14 og FNs konvensjon om sivile og politiske rettar artikkel 26.

Vi strekar samtidig under at det ikkje er meininga at ei generell diskrimineringslov skal erstatte allereie eksisterande spesialvern, som bl.a. finst i likestillingslova. Det er behov for ei generell diskrimineringslov som skal fungere som ein overbygning for det særvernet som i tillegg vil vere naudsynt.

Det er leitt at regjeringspartia ikkje går inn for at FNs kvinnekonvensjon i Noreg skal innlemmast i menneskerettslova, men i likestillingslova. Dersom denne lova vart lagd inn i menneskerettslova, ville ho hatt forrang i forhold til anna lovgiving. Men – og det er viktig å streke under – det ville absolutt ikkje svekkje lovgiving på området som er lagt inn i andre lover, f.eks. likestillingslova. Det er berre der likestillingslova gir dårlegare rettsvern, at bestemmingar frå FNs kvinnekonvensjon ville ha fått forrang dersom ho hadde vorte innlemma i menneskerettslova. Eg trur ei slik lovgiving ville kunne utfordre f.eks. trussamfunns rett til å diskriminere kvinner. Menneskerettar skal gjelde like mykje for begge kjønn, og eg meiner at det er sjølvsagt at kvinnes rettmar må vere universelle, på linje med religionsfridom.

Så til det alternative forslaget. Det er opplagt slik at forslaget frå mindretallet skal oversendast Stortinget. Det same gjeld forslaget frå Høgre og Kristeleg Folkeparti, som vi har sagt at vi vil støtte subsidiært. Då skal det ikkje realitetsbehandlast i Odelstinget. Samtidig ligg det inne eit forslag, nr. 3, som vi ønskjer å støtte subsidiært, når forslaget vårt har falle. Det skal behandlast i Odelstinget. Eg håper vi kan få ei utgreiing om korleis ein skal gå fram når ein skal votere over det.

Statsråd Laila Dávøy [14:26:34]: Forslaget som Odelstinget skal behandle i dag, er basert på Regjeringens ønske om å gi FNs kvinnekonvensjon en sterkere rettslig status i Norge. Videre handler det om å sikre tilfredsstillende gjennomføring av EUs likebehandlingsdirektiv.

Jeg er glad for at komiteen gir sin tilslutning til endringene som gjøres, bl.a. for å oppfylle våre forpliktelser etter EØS-avtalen. De viktigste endringene som foreslås,

vil styrke likestillingslovens status og dermed det generelle arbeidet for likestilling mellom kjønnene. Jeg tror også forslagene gir gode muligheter for en effektiv håndheving av likestillingsloven.

Regjeringen foreslår at FNs kvinnekonvensjon med valgfri protokoll inkorporeres i norsk lov. Dette betyr at konvensjonen gjøres til en del av norsk lov og gir den en sterkere rettslig status i Norge enn det konvensjonen har i dag. Norge har allerede vært folkerettslig forpliktet til å overholde FNs kvinnekonvensjon i flere tiår – Norge ratifiserte kvinnekonvensjonen 21. mai 1981. Inkorporeringen innebærer imidlertid et tydelig signal om at konvensjonen er et sentralt instrument i arbeidet for å bekjempe diskriminering og oppnå likestilling mellom kjønnene. Jeg er svært glad for at flertallet i komiteen gir sin tilslutning til en slik inkorporasjon, og er stolt av at Norge som et av de første land i verden foretar denne helhetlige integrasjonen.

Regjeringen foreslår å inkorporere FNs kvinnekonvensjon i likestillingsloven. Jeg har selvsagt merket meg at komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ønsker å inkorporere FNs kvinnekonvensjon i menneskerettsloven. Regjeringen har imidlertid sett det som mest hensiktsmessig å inkorporere konvensjonen i den lov som den har sterkest tilknytning til, nemlig likestillingsloven. Likestillingsloven er et sentralt virkemiddel for å oppnå økt likestilling mellom kvinner og menn i det norske samfunnet. Det følger av lovens formålsbestemmelse at loven særlig tar sikte på å bedre kvinners stilling. Å inkorporere kvinnekonvensjonen med tilleggsprotokoll i likestillingsloven kan derfor bidra til å sikre en god oversikt i lovverket. Jeg vil for øvrig vise til at Odelstinget den 19. april i år besluttet at FNs rasediskrimineringskonvensjon skal inkorporeres i den nye diskrimineringsloven. Det er også viktig å ha med seg at de mer overgripende menneskerettskonvensjoner som er inkorporert i menneskerettsloven, slik som Den europeiske menneskerettskonvensjon og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, også verner mot diskriminering på grunn av kjønn på linje med rase, religion, politisk oppfatning osv. Jeg viser til Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 14 og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 26.

I februar 2005 møttes FNs kvinnekomite. Der meddelte Norge at Regjeringen hadde fremmet forslag overfor Stortinget om å inkorporere FNs kvinnekonvensjon i likestillingsloven. Dette ble mottatt med gratulasjoner og positive tilbakemeldinger.

I St.meld. nr. 17 for 2004-2005 Makt og demokrati, som er en oppfølging av maktutredningen, gir Regjeringen uttrykk for at inkorporering framover bør skje ved at de inkorporerte bestemmelser gis rang som ordinær lov, og at generelle nasjonale regler om lovtolkning gis anvendelse. Dette øker forutsigbarheten og klarheten i lovverket. Inkorporering av FNs kvinnekonvensjon i likestillingsloven er på linje med dette utgangspunktet. Regjeringen avventer imidlertid Stortingets behandling av stortingsmeldingen for eventuelt å komme tilbake til hvordan en inkorporering kan skje.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Eirin Faldet (A) [14:31:09]: Andre menneskerettighetskonvensjoner er inkorporert i norsk lovverk gjennom menneskerettsloven. Regjeringen mener imidlertid at konvensjonen om kvinnes rettigheter ikke skal innarbeides på samme måte. Dermed vil ikke denne få samme forrang i norsk lov som de andre menneskerettighetskonvensjonene. Hvorfor mener Regjeringen at kvinners rettigheter ikke er så viktige?

Statsråd Laila Dāvøy [14:31:57]: Kvinners rettigheter er viktige. Jeg vil vise til at utvalget som forberedte menneskerettsloven, som også representanten Lånke var inne på, sa at de tre generelle konvensjoner som nå er inkorporert, var de man burde inkorporere, og at man burde avgrense det til dette. Deres argumentasjon, som også jeg synes vi skal stoppe litt opp ved, er at jo flere konvensjoner man tar med, jo mer vil det ramme de konvensjoner som da ikke tas med. Man la også der vekt på at det kunne bli en uoversiktlig lov hvis svært mange konvensjoner var med.

Så vil jeg vise til at den kanskje mest prinsipielle debatten som skal foregå i Stortinget når det gjelder makt- og demokratimeldingen, og som Stortinget ennå ikke har tatt, er at man ønsker å se nærmere på hva dette vil gjøre med lovverket. Man er bekymret for at man vil rettsliggjøre, og at man fratrar lovgiver en del makt ved å gjøre dette. Og den debatten bør vi ta.

May Hansen (SV) [14:33:29]: Den siste tidas debatt om trossamfunnets forskjellsbehandling av kvinner og menn viser med all tydelighet at ulike menneskerettigheter kan komme på kollisjonskurs med hverandre. Til nå har religionsfriheten gått foran hensynet til likestilling, og det vil den fortsatt gjøre når man nå inkorporerer denne konvensjonen i likestillingsloven. Bevisst eller ubevisst har Regjeringa gitt likestilling mellom kjønnene automatisk vikeplikt for andre menneskerettigheter.

FN-systemet etablerte en egen kvinnekonsensjon nettopp for å vise at kvinners menneskerettigheter ikke skulle forsvinne til fordel for andre hensyn. Dette har vært ute på høring, og av de 22 høringsinstansene som uttalte at konvensjonen burde inkorporeres, mente 21 at dette burde skje gjennom menneskerettsloven. Det er vanskelig å skjønne at man da har vurdert det slik man har gjort fra Regjeringas side. Har dette noe med religionsfrihet å gjøre?

Heidi Grande Røys hadde her teke over presidentplassen.

Statsråd Laila Dāvøy [14:34:51]: Utgangspunktet er ikke religionsfrihet, fordi religionsfrihet også i dag er nedfelt i menneskerettighetsloven.

Når det gjelder det jeg også sa i innlegget mitt, er det slik at Regjeringen, og jeg håper også Stortinget, vil ha en god debatt om stortingsmeldingen om makt og demokrati. Og det jeg viste til, er den debatten som trekkes opp der,

nemlig om den utviklingen som kan skje i retning av maktoverføring fra lovgivende til dømmende myndighet. Spesielt ser man på dette, heter det i meldingen, i lys av den dynamiske utviklingen av internasjonalt regelverk, til dels i retninger som var helt utenfor hva lovgiver på inkorporasjonstidspunktet med rimelighet kunne forvente.

Det kan være klokt å ta den debatten først og bruke litt tid, og kanskje også se på erfaringene med lovene vi allerede har inkorporert.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til replikk.

Eirin Faldet (A) [14:36:18]: Statsråd Dāvøy har ved flere anledninger understreket behovet for reell likestilling mellom kjønn. Det er bra, men når det kommer til handling, er jeg litt skuffet. FN opererer med seks hovedkonvensjoner. Tre av disse er gjort til norsk lov gjennom menneskerettighetsloven fra 1999: konvensjonene om sivile og politiske rettigheter, økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter og barnets rettigheter. De tre andre er konvensjonene om kvinnediskriminering og tortur.

Arbeiderpartiet mener det er på tide å innarbeide disse konvensjonene i menneskerettsloven. Menneskerettsloven har en forrang som betyr at ved konflikter skal menneskerettighetene gå foran bestemmelser i annen lovgivning. Det vil bety at en gir kvinnekonsensjonen og rasediskrimineringskonvensjonen en tyngde i norsk lov.

Likestillingsombudet har ved flere anledninger sagt at kvinnekonsensjonen hører hjemme i menneskerettsloven. Men det bryr tydeligvis ikke Regjeringen seg noe om.

Hege Skjeie skriver i en artikkel i Dagbladet 23. april 2005 bl.a.:

«Regjeringen Bondevik vil gjerne framstå som menneskerettighetenes fremste våpendrager. I øst og vest, samt sør – men fra nå av altså ikke i nord, der Regjeringen selv bor. Her gjelder andre regler. FN kan nok ha sine hovedkonvensjoner om menneskerettighetene, men på norsk skal vi fra nå av trekke våre egne skiller mellom disse. Da får vi på norsk noen «særlig sentrale» menneskerettighetskonvensjoner, og noen ikke-så-sentrale konvensjoner. Bare de «særlig sentrale» konvensjonene hører hjemme i menneskerettsloven. Først i rekken av ikke-så-sentrale konvensjoner står, slik Regjeringen ser det, de som verner mot kvinne- og rasediskriminering. De får heller innarbeides i andre lover, slike som ikke har samme rettslige tyngde som menneskerettsloven. «Ett sted må grensen gå!» pleier de å si i Justisdepartementets lovavdeling. Her går den altså. Rett foran kvinne- og rasediskrimineringskonvensjonene.»

Jeg er enig i det som jeg nå har sitert. Vi kan ikke godta at kvinners rettigheter blir annenrangs. Hvorfor i all verden er det så stor motstand mot å innarbeide kvinnekonsensjonen i Menneskerettighetskonvensjonen? Det må faktisk statsråden forklare meg enda en gang.

May Britt Vihovde (V) [14:39:19]: Å sikra eit best mogleg rettsleg grunnlag for likestilling er ein nødvendig

del av lovverket i ein stat. Derfor er forslaget om å inkorporera FNs kvinnekonvensjon i norsk lovverk gledeleg.

Sjølv om Noreg allereie i lang tid har vore folkerettsleg forplikta til å følgja konvensjonen, er dette eit viktig skritt vidare i likestillingsarbeidet. Å ha eit lovverk som effektivt motverkar kjønnsdiskriminering, er heilt sentralt i eit likestilt samfunn. Med inkorporeringa i likestillingslova vil denne lova få ei heilt ny tyngd og ein heilt ny status.

Det er etter kvart blitt ei slags etablert form for sanning at dersom ein skal vera politisk progressiv, må ein gå offensivt inn for å inkorporera konvensjonar i menneskerettslova. Representanten Trond Giske gjorde grundig greie for det.

Opposisjonen har brukt mykje energi på å hevda at inkorporering i likestillingslova hindrar vern mot diskriminering, særleg i trussamfunn. Men retten til ikkje å bli diskriminert er omfatta av dei allereie inkorporerte konvensjonane, slik også retten til religionsfridom er. Om likestillingskampen står og fell på trussamfunns syn på kvinner og menns moglegheit for posisjonar i trussamfunn, ja så er overforenklinga betydeleg, for det er ikkje slik at vi kan forby alt vi ikkje liker.

Menneskerettslova er ikkje meint å omfatta alle menneskerettskonvensjonar. Grunnen til at ein avgrensar dette, er at jo fleire som blir tekne med, jo meir vil ein svekka dei som ikkje blir tekne med. Der er eg og statsråden heilt einige – det var det ho svarte representanten Faldet i ei replikkordveksling. Det er også viktig å vera merksam på at land som Sverige, Danmark, Island og Storbritannia berre har inkorporert Den europeiske menneskerettskonvensjonen. Samtidig er det viktig at forrangsregelen blir reservert enkelte tilfelle. På den måten blir føreseielegheita og klarleiken i rettssystemet sikra, og, ikkje minst, ein kan medverka til å hindra ei forskyving av makt frå Stortinget til domstolane. Det er ei utvikling vi i Venstre ikkje ønskjer, fordi det til sjuande og sist handlar om demokratiet vårt, slik også maktutgreiinga har framheva.

Det er svært viktig å sjå dette i eit heilskapleg perspektiv. Venstre vil derfor også stilla seg bak forslaget frå komiteens medlemmer frå Kristeleg Folkeparti og Høgre om å be Regjeringa komma tilbake på eigna måte etter behandlinga av stortingsmeldinga om maktutgreiinga med vurdering av ei eventuell inkorporering i menneskerettslova. Det er etter kvart påtrengjande å sjå inkorporeringa av internasjonale konvensjonar i eit heilskapleg lys.

Presidenten: Dei talarar som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Statsråd Laila Dævøy [14:42:36]: Til representanten Eirin Faldet: Jeg har lyst til å si, og gjenta, at det vi gjør i dag, er faktisk å inkorporere kvinnekonvensjonen i vårt norske lovverk. Vi er et av de første land i verden som gjør dette, og det er jeg stolt av. Samtidig har vi sagt at vi ønsker en prinsipiell debatt om rettsliggjøring i forbindelse med makt- og demokratimeldingen, og den er jeg helt sikker på vil komme i den sammenheng. Jeg har lyst til å presisere overfor representanten Faldet at det gjelder ikke bare kvinnekonvensjonen, det gjelder selvsagt også andre

konvensjoner som man eventuelt ville ønske å inkorporere. Jeg vil vise til forslag nr. 2, fra mindretallet, der man altså ber Regjeringen komme tilbake til dette på egnet måte etter behandlingen av makt- og demokratimeldingen. Så det kan jo hende at vi får en ny debatt om dette senere, men da i en mer helhetlig sammenheng enn det vi kan gjøre i dag.

Eirin Faldet (A) [14:44:03]: Dette er nærmest en forklaring om hvordan vi skal stemme. Det ser ut til at Arbeiderpartiet blir nødt til å støtte det forslag som foreligger. Jeg forstår det slik at det ikke er politisk vilje til å inkorporere kvinnekonvensjonen i Menneskerettighetskonvensjonen akkurat nå. Forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet blir oversendt Stortinget. Arbeiderpartiet må derfor støtte forslaget om at kvinnekonvensjonen skal tas inn i norsk lov – bare. Jeg håper dette er en midlertidig lov, og at Stortingets flertall tar til vettet og sørger for at kvinnekonvensjonen inkorporeres i Menneskerettighetskonvensjonen. Det mener jeg faktisk at over halvparten av jordas befolkning og over halvparten av det norske folk, nemlig kvinnene, fortjener.

May Hansen (SV) [14:45:26]: Jeg vil også komme med en stemmeforklaring.

Forslagene våre blir jo ikke stemt over, de blir oversendt til Stortinget. Jeg sa i stad at hvis vårt forslag ikke får flertall, støtter vi subsidiært Regjeringas forslag, men nå er det klart at vi er helt nødt til å stemme for det forslaget som foreligger i dag, med inkorporering i likestillingsloven. Det er selvfølgelig bedre enn ingenting.

Ola T. Lånke (KrF) [14:46:15]: Jeg forstår det slik at det er ønske om å bli ferdig med denne debatten i formiddagsmøtet, så jeg skal ikke si så mye annet enn bare å uttrykke tilfredshet med representanten Eirin Faldets og nå sist også representanten May Hansens forsikring om at de ønsker å stemme for innstillingen.

Jeg er som saksordfører litt lei for at vi fikk dette problemet, og at man i dag ikke fikk anledning til å stemme over disse partienes primærforslag, men må vente til Stortingets behandling senere. Men realiteten har vi vært enige om. Så slik sett blir det det riktige utfallet uansett, selv om det formelt kanskje ser litt rart ut.

Jeg har til slutt bare lyst til å takke for debatten. Jeg synes det har kommet fram gode argumenter for de ulike standpunkter. Jeg tror også det er riktig å si at det ikke er noe lett spørsmål vi diskuterer – hvilken lovgivning disse internasjonale konvensjonene skal inkorporeres i for at vi skal få et best mulig utfall.

Jeg tror ikke dette er et spørsmål som påkaller de store prinsipielle og følelsesmessige uttrykkene. Jeg tror vi alle gjør rett i å vurdere disse tingene i ro og mak framover.

Nå har vi sett at vi er uenige, men vi kan være med og vurdere videre også en annen innlemming enn det som vi i første omgang vedtar. Jeg tror ikke noen har full oversikt over konsekvensene av den ene eller den andre løsningen, så det får vi ta oss litt tid til å se nærmere på, ikke minst etter at stortingsmeldingen om makt- og demokratiutred-

ningen er behandlet her i huset. Vi ser derfor fram til neste runde.

Eli Sollied Øveraas (Sp) [14:48:11]: Eg har berre lyst til å understreke at vi her eigentleg føregrip hendingsgangen. Slik innstillinga ligg føre, er det umogleg, slik andre også har sagt, for partia å stemme for sine primære standpunkt. Det vil seie at neste gong vi behandlar denne saka, nemleg i Stortinget, vil vi stemme for forslag nr. 1, frå Arbeidarpartiet, SV og Senterpartiet, mens vi i realiteten har gått inn for ein ny § 1b.

Så vil eg at statsråden tek med seg alt det positive som har vore sagt – både frå ho sjølv og frå andre – om den varsla stortingsmeldinga om makt- og demokratiutgreiinga, og at vi då skal få ein heilskapleg debatt.

Eg synest vi skal leggje oss på minnet, vi som no er i mindretal, at både Høgre og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei kanskje kan komme på andre tankar når vi har debattert makt- og demokratiutgreiinga. Så same kven som sit i regjering når denne saka kjem tilbake til Stortinget, vil eg utfordre på dette.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 2.

(Votering, sjå side 566)

S a k n r . 3

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i lov 6. juni 1891 nr. 2 om Guld-, Sølv- og Platinavarers Finhed og Stempling m.v. (Innst. O. nr. 76 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 73 (2004-2005))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

(Votering, sjå side 568)

S a k n r . 4

Innstilling fra utenrikskomiteen om lov om endringer i lov 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. (Innst. O. nr. 74 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 47 (2004-2005))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

(Votering, sjå side 569)

Å g o t V a l l e gjeninntok her presidentplassen.

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Odelstinget skulle da være klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er:

– forslagene nr. 1 og 2, fra Eirin Faldet på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet

– forslag nr. 3, fra May Hansen på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen opprettholde Likestillingssettet og opprette et Kompetansesenter for etnisk likestilling, med tilstrekkelige ressurser til å dekke oppgavene og knytte til seg kompetanse.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen opprettholde den lovfestede pådriverrollen for Likestillingssettet, og fremme forslag om en tilsvarende lovfestet pådriverrolle for et Kompetansesenter for etnisk likestilling.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen endre lov om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda slik at det er Stortinget som oppnevner Likestillings- og diskrimineringsombudet for 4 år om gangen.»

Disse forslagene blir i henhold til forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

I o v

om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda (diskrimineringsombudsloven)

§ 1 Formål og virkeområde

Loven her gir regler om organiseringen av og virksomheten til Likestillings- og diskrimineringsombudet (ombudet) og Likestillings- og diskrimineringsnemnda (nemnda).

Ombudet og nemnda skal føre tilsyn med og medvirke til gjennomføringen av følgende regelverk:

1. Lov 9. juni 1978 nr. 45 om likestilling mellom kjønnene, hvis ikke annet fremgår av denne loven.
  2. Lov ... om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv., hvis ikke annet fremgår av denne loven.
  3. Lov 4. februar 1977 om arbeidervern og arbeidsmiljø kapittel X A og X B.
  4. Lov 23. mai 1997 nr. 31 om eierseksjoner § 3a annet ledd.
  5. Lov 26. mars 1999 nr. 17 om husleieavtaler § 1-8 annet ledd.
  6. Lov 6. juni 2003 nr. 38 om bustadbyggjelag § 1-4 annet ledd.
  7. Lov 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag § 1-5 annet ledd
- Ombudet skal føre tilsyn med at norsk rett og forvaltningspraksis samsvarer med de forpliktelser Norge har etter følgende konvensjoner:
1. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 18. desember 1979 om å avskaffe alle former for diskriminering av kvinner.
  2. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 21. desember 1965 om avskaffelse av alle former for rasediskriminering.

§ 2 Ombudets organisering

Likestillings- og diskrimineringsombudet oppnevnes av Kongen for en periode av fire år med mulighet for én gangs gjenoppnevning.

Ombudet er et uavhengig forvaltningsorgan administrativt underordnet Kongen og departementet. Kongen eller departementet kan ikke instruere ombudet om behandlingen av enkeltsaker eller om ombudets faglige virksomhet for øvrig. Kongen eller departementet kan heller ikke omgjøre ombudets vedtak etter § 4.

§ 3 Ombudets oppgaver

Ombudet skal arbeide for å fremme reell likestilling uavhengig av kjønn, etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn på alle samfunnsområder. På arbeidslivets område skal ombudet også arbeide for å fremme likebehandling uavhengig av politisk syn, medlemskap i arbeidstakerorganisasjon, seksuell orientering, funksjonshemming og alder. Ombudet skal i tillegg arbeide for å fremme likebehandling uavhengig av homofil orientering i boligsektoren.

Ombudet skal føre tilsyn med og medvirke til at bestemmelsene nevnt i § 1 annet ledd overholdes.

Ombudet kan gi uttalelse om hvorvidt et forhold er i strid med bestemmelser nevnt i § 1 annet ledd. Ombudet skal søke å oppnå at partene frivillig retter seg etter uttalelsen. Dersom frivillig ordning ikke oppnås, kan ombudet forelegge saken for nemnda til behandling etter § 6.

Ombudet tar opp saker av eget tiltak eller etter henvendelse fra andre. Enhver kan bringe en sak inn for ombudet. Saker brakt inn for ombudet av en som ikke selv er part i saken, skal bare behandles av ombudet dersom den krenkede parten gir sitt samtykke til dette. Dersom særlige hensyn tilsier det, kan ombudet likevel behandle en slik sak, selv om det ikke er gitt samtykke.

Ombudet skal avvise en sak dersom saken er avgjort av en domstol eller brakt inn for en domstol til avgjørelse. Ombudet skal også avvise en sak dersom vilkårene for å behandle saken ikke er oppfylt. Ombudet kan i særlige tilfeller henlegge en sak dersom ombudet ikke finner grunn til videre behandling. Ombudets avvising eller henleggelse kan påklages til nemnda.

Ombudet skal veilede den som bringer en sak inn for ombudet. Veiledningsplikten omfatter alle relevante forhold knyttet til saken og gjelder uavhengig av om ombudet har myndighet til å uttale seg etter loven her. Ombudet skal ikke representere parten utad.

§ 4 Ombudets vedtak

Dersom partene ikke frivillig innretter seg etter ombudets uttalelse, jf. § 3 tredje ledd, og det antas å medføre ulempe eller skadevirkning å avvente nemndas vedtak, kan ombudet treffe vedtak som nevnt i § 7.

Ombudet skal grunngi vedtaket samtidig med at det treffes. Nemnda skal underrettes om vedtaket.

Ombudets vedtak kan påklages til nemnda.

§ 5 Nemndas organisering

Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal bestå av en leder, en nestleder og seks øvrige medlemmer. Det skal i tillegg være fire varamedlemmer. Nemnda inndeles i to avdelinger. Lederen og nestlederen deltar i begge avdelingene.

Medlemmene og varamedlemmene oppnevnes av Kongen for fire år. Det er mulighet for én gangs gjenoppnevning. Leder og nestleder skal oppfylle kravene som er foreskrevet for dommere. Ved første gangs oppnevning oppnevnes halvparten av medlemmene og varamedlemmene for to år.

Nemnda er et uavhengig forvaltningsorgan administrativt underordnet Kongen og departementet. Kongen eller departementet kan ikke gi instruks om eller omgjøre nemndas utøving av myndighet i enkeltsaker.

Saksforberedelsen forestås av et eget sekretariat.

§ 6 Nemndas oppgaver

Nemnda behandler de saker som bringes inn for den etter §§ 3 og 4. Beslutter ombudet å ikke bringe en sak inn for nemnda etter § 3 tredje ledd, kan saken bringes inn av en part i saken eller av en som har brakt saken inn for ombudet uten å være part. Saker brakt inn for nemnda etter annet punktum skal bare behandles av nemnda dersom den krenkede parten gir sitt samtykke til dette.

Nemnda kan kreve at ombudet bringer nærmere bestemte saker som er behandlet av ombudet inn for nemnda.

Nemnda skal avvise en sak dersom saken er avgjort av en domstol eller brakt inn for en domstol til avgjørelse. Nemnda skal også avvise en sak dersom vilkårene for å behandle saken ikke er oppfylt. Nemnda kan i særlige tilfeller henlegge en sak dersom den ikke finner grunn til videre behandling.

§ 7 Nemndas vedtaksmyndighet. Pålegg om stansing, retting mv.

Nemnda kan treffe vedtak om at det foreligger brudd på bestemmelser nevnt i § 1 annet ledd, med mindre annet er bestemt. Dersom nemnda ikke kan treffe vedtak etter § 9, skal nemnda gi uttalelse om hvorvidt det forhold som er brakt inn for nemnda er i strid med bestemmelsene nevnt i § 1 annet ledd.

Nemnda kan med de unntak som følger av §§ 9 og 10 pålegge stansing, retting og andre tiltak som er nødvendige for å sikre at diskriminering, trakassering, instruks eller gjengjeldelse opphører og for å hindre gjentakelse. Nemnda kan sette en frist for oppfyllelse av pålegget.

Nemndas vedtak skal grunngis samtidig med at det treffes.

§ 8 Tvangsmulkt

Nemnda kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre gjennomføring av pålegg etter § 7, dersom fristen for å etterkomme pålegget er oversittet. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom ny frist for å etterkomme pålegget oversittes, og skal normalt løpe fram til pålegget er oppfylt.

Nemnda kan sette ned eller frafalle ilagt mulkt når særlige grunner taler for det.

Tvangsmulkten tilfaller staten. Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Nemndas vedtak om tvangsmulkt skal grunngis samtidig med at det treffes.

Kongen kan i forskrift gi regler om tvangsmulktenes størrelse, varighet og andre bestemmelser om fastsettelse og gjennomføring.

§ 9 *Nemndas kompetanse i forhold til andre forvaltningsmyndigheter*

Nemnda kan ikke oppheve eller endre vedtak truffet av andre forvaltningsorganer. Nemnda kan heller ikke gi pålegg om hvordan myndighet til å treffe vedtak må utøves for ikke å komme i strid med bestemmelsene nevnt i § 1 annet ledd.

Nemndas vedtak er ikke bindende for Kongen eller departementene.

§ 10 *Nemndas forhold til Arbeidsretten*

Dersom en sak etter bestemmelsene nevnt i § 1 annet ledd som indirekte reiser spørsmål om en tariffavtales eksistens, gyldighet eller forståelse er brakt inn for nemnda, kan hver av partene i tariffavtalen få dette spørsmålet avgjort av Arbeidsretten.

Nemnda kan gi en begrunnet uttalelse om hvorvidt en tariffavtale eller bestemmelse i tariffavtale som er brakt inn for nemnda, er i strid med bestemmelsene nevnt i § 1 annet ledd. Partene i tariffavtalen kan i slike tilfeller bringe spørsmålet om avtalens forhold til en bestemmelse nevnt i § 1 annet ledd inn for Arbeidsretten.

Sak for nemnda som bringes inn for Arbeidsretten etter første ledd eller annet ledd annet punktum stilles i bero til spørsmålet er ferdig behandlet av Arbeidsretten.

Nemnda kan ikke i noe tilfelle treffe avgjørelser som etter lov 5. mai 1927 om arbeidstvister og lov 18. juni 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister hører under Arbeidsretten.

§ 11 *Opplysningsplikt*

Offentlige myndigheter plikter uten hinder av taushetsplikt å gi ombudet og nemnda de opplysninger som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene nevnt i § 1 annet ledd. Slike opplysninger kan også kreves av andre som har vitneplikt etter tvistemålsloven. Tvistemålsloven § 211 gjelder tilsvarende. Avgjørelse som nevnt i tvistemålsloven §§ 207 tredje ledd, 208 annet ledd, 209 annet ledd og 209 a tredje ledd treffes av tingretten.

Ombudet og nemnda kan foreta de undersøkelser som de finner påkrevd for å utøve sine gjøremål etter denne lov. Om nødvendig kan det kreves hjelp av politiet.

Ombudet og nemnda kan kreve at opplysninger skal gis til, eller at undersøkelse skal kunne foretas av, andre offentlige organer som er pålagt å medvirke til gjennomføringen av bestemmelsene nevnt i § 1 annet ledd.

Ombudet og nemnda kan kreve bevisopptak ved domstolene, jf. domstoloven § 43 annet ledd.

§ 12 *Overprøving av nemndas vedtak*

Vedtak av nemnda kan bringes inn for domstolene til full prøving av saken. Vedtak av ombudet etter § 4 første ledd kan ikke bringes inn for domstolene uten at klageadgangen er utnyttet, og klagen er avgjort av nemnda. Tvistemålsloven § 437 første ledd siste punktum gjelder tilsvarende.

Søksmål til overprøving av nemndas vedtak må reises innen tre måneder etter at underretning om vedtaket er mottatt.

Søksmål om gyldigheten av nemndas vedtak rettes mot staten ved nemnda.

§ 13 *Straff for overtredelse av pålegg og brudd på opplysningsplikten*

Den som forsettlig eller uaktsomt unnlater å etterkomme pålegg gitt med hjemmel i §§ 4 eller 7 eller som medvirker til dette, straffes med bøter. Det samme gjelder forsettlig eller uaktsomt unnlattelse av å oppfylle opplysningsplikten etter § 11.

Overtredelse foretatt av en person i underordnet stilling straffes ikke dersom overtredelsen vesentlig skyldes underordningsforholdet.

§ 14 *Påtale*

Overtredelse av § 13 påtales kun etter begjæring av nemnda, med mindre offentlig påtale kreves av allmenne hensyn.

Påtalemyndigheten kan i forbindelse med straffesaken kreve dom for tiltak for å sikre at den lovstridige handlingen, unnlattelsen eller gjengjeldelsen opphører og for å hindre at den gjentas.

§ 15 *Forholdet til forvaltningsloven*

Dersom ikke annet er bestemt, gjelder forvaltningsloven for ombudets og nemndas virksomhet.

§ 16 *Forskrift*

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om ombudets og nemndas, herunder sekretariatets, organisering, oppgaver og saksbehandling.

§ 17 *Ikrafttredelse*

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

§ 18 *Overgangsregler*

Saker om brudd på likestillingsloven som er brakt inn for Likestillingsombudet eller Klagenemnda for likestilling før ikrafttredelsen av loven her, skal overføres til henholdsvis Likestillings- og diskrimineringsombudet eller Likestillings- og diskrimineringsnemnda for videre behandling. Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal også behandle nye saker som gjelder forhold fra før lovens ikrafttredelse dersom forholdet var i strid med bestemmelsene nevnt i § 1 annet ledd eller tilsvarende bestemmelser slik de lød før ikrafttredelsen.

Saker som nevnt i første ledd skal behandles etter reglene i loven her. Det kan bare treffes vedtak som nevnt i

§§ 4, 7 og 8 i den utstrekning det også var adgang til det før ikrafttredelsen av loven her.

§ 19 Endringer i annen lovgivning

Fra den tid Kongen bestemmer, gjøres følgende endringer i annen lovgivning:

1. I lov 9. juni 1978 nr. 45 om likestilling mellom kjønnene oppheves §§ 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18 og 19. I samme lov gjøres følgende endringer:

§ 1a femte ledd skal lyde:

Ved håndhevingen av tredje og fjerde ledd gjelder reglene i diskrimineringsombudsloven

§ 2 annet ledd skal lyde:

For så vidt gjelder familieliv og rent personlige forhold skal loven ikke håndheves av de organer som er nevnt i § 9 i loven her.

§ 8a fjerde ledd skal lyde:

Ved håndhevingen av forbudet mot trakassering på grunn av kjønn i første ledd og bestemmelsen i tredje ledd gjelder reglene i diskrimineringsombudsloven.

Ny § 9 skal lyde:

§ 9 (Håndheving av loven)

Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal, med unntak av § 17 og de begrensninger som framgår av §§ 1a og 8a, føre tilsyn med og medvirke til gjennomføringen av loven her, jf. diskrimineringsombudsloven.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

2. I lov 23. mai 1997 nr. 31 om eierseksjoner skal § 3a lyde:

Forbud mot diskriminering

I vedtektene kan det ikke settes vilkår for å være sameier som tar hensyn til *etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn*. Slike omstendigheter kan ikke regnes som saklig grunn til å nekte godkjenning av en sameier eller bruker av eiendommen eller tillegges vekt ved bruk av eventuell forkjøpsrett. Ved slik diskriminering gjelder diskrimineringsloven.

I vedtektene kan det heller ikke settes vilkår for å være sameier som tar hensyn til *homofil orientering*. Slike omstendigheter kan ikke regnes som saklig grunn til å nekte godkjenning av en sameier eller bruker av eiendommen eller tillegges vekt ved bruk av eventuell forkjøpsrett.

Hvis det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at det har funnet sted diskriminering i strid med annet ledd, skal slik diskriminering anses som bevist, med

mindre den som har utført handlingen sannsynliggjør at *diskriminering* likevel ikke har funnet sted.

Om erstatningsansvar for ulovlig diskriminering etter annet ledd gjelder vanlige erstatningsregler.

Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal føre tilsyn med og medvirke til gjennomføringen av annet ledd, jf. diskrimineringsombudsloven.

3. I lov 26. mars 1999 nr. 17 om husleieavtaler skal § 1-8 lyde:

Forbud mot diskriminering

Ved utleie av husrom kan det ikke tas hensyn til *etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn*. Slike omstendigheter kan ikke regnes som saklig grunn til å nekte opptak i husstand, framleie, personskifte eller tillegges vekt ved opphør av leieforholdet. Ved slik diskriminering gjelder diskrimineringsloven.

Ved utleie av husrom kan det heller ikke tas hensyn til *homofil orientering*. Slike omstendigheter kan ikke regnes som saklig grunn til å nekte opptak i husstand, framleie, personskifte eller tillegges vekt ved opphør av leieforholdet.

Hvis det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at det har funnet sted diskriminering i strid med annet ledd, skal slik diskriminering anses som bevist, med mindre den som har utført handlingen sannsynliggjør at *diskriminering* likevel ikke har funnet sted.

Om erstatningsansvar for ulovlig diskriminering etter annet ledd gjelder vanlige erstatningsregler.

Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal føre tilsyn med og medvirke til gjennomføringen av annet ledd, jf. diskrimineringsombudsloven.

4. I lov 6. juni 2003 nr. 38 om bustadbyggjelag skal § 1-4 lyde:

Forbud mot diskriminering

(1) I vedtektene kan det ikke setjast vilkår for å vere andelseigar som tek omsyn til *etnisitet, nasjonalt opphav, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn*. Slike omstende kan ikkje reknast som sakleg grunn til å nekte godkjenning av ein andelseigar eller ha vekt ved tildeling av bustad. Ved slik diskriminering gjeld diskrimineringsloven.

(2) I vedtektene kan det heller ikkje setjast vilkår for å vere andelseigar som tek omsyn til *homofil orientering*. Slike omstende kan ikkje reknast som sakleg grunn til å nekte godkjenning av ein andelseigar eller ha vekt ved tildeling av bustad.

(3) Dersom det ligg føre omstende som gir grunn til å tru at det har funne stad diskriminering i strid med andre ledd, skal slik diskriminering leggjast til grunn som bevist, om ikkje den som har utført handlinga gjer det sannsynleg at *diskriminering* likevel ikkje har funne stad.

(4) Om skadebotansvar for ulovleg diskriminering etter andre ledd gjeld vanlege skadebotreglar.

(5) Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal føre tilsyn med og medverke til gjennomføring av andre ledd, jf. diskrimineringsombudsloven.

5. I lov 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag skal § 1-5 lyde:

Forbud mot diskriminering

(1) I vedtektene kan det ikkje setjast vilkår for å vere andelseigar som tek omsyn til *etnisitet, nasjonalt opphav, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn*. Slike omstende kan ikkje reknast som sakleg grunn til å nekte godkjenning av ein andelseigar eller brukar eller ha vekt ved bruk av forkjøpsrett. Ved slik diskriminering gjeld diskrimineringsloven.

(2) I vedtektene kan det heller ikkje setjast vilkår for å vere andelseigar som tek omsyn til *homofil orientering*. Slike omstende kan ikkje reknast som sakleg grunn til å nekte godkjenning av ein andelseigar eller brukar eller ha vekt ved bruk av forkjøpsrett.

(3) Dersom det ligg føre omstende som gir grunn til å tru at det har funne stad diskriminering i strid med andre ledd, skal slik diskriminering leggast til grunn som bevist, med mindre den som har utført handlinga gjer det sannsynleg at *diskriminering* likevel ikkje har funne stad.

(4) Om skadebotansvar for ulovleg diskriminering etter andre ledd gjeld vanlege skadebotreglar.

(5) Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda skal føre tilsyn med og medverke til gjennomføring av andre ledd, jf. diskrimineringsombudsloven.

Presidenten: Her har Fremskrittspartiet varslet at de ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 60 mot 11 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 14.59.38)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Presidenten vil gjøre oppmerksom på at den reglementsmessige tid for formiddagens møte nå er omme, men foreslår at møtet fortsetter inntil dagens kart er ferdigbehandlet. – Det anses vedtatt.

Votering i sak. nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Trond Giske på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet
- forslagene nr. 2 og 3, fra Ola T. Lånke på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 4, fra Ulf Erik Knudsen på vegne av Fremskrittspartiet

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen inkorporere FN's kvinnekonvensjon i menneskerettsloven.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake på egnet måte etter behandlingen av den varslede stortingsmelding om Makt- og demokratiutredningen med vurdering av en eventuell inkorporering av FN's kvinnekonvensjon i menneskerettsloven.»

Forslagene blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Det voteres først over Fremskrittspartiets forslag, nr. 4, første del. Forslaget lyder:

«A

I

Lov 9. juni 1978 nr. 45 om likestilling mellom kjønnene oppheves.

II

Loven trer i kraft 1. juni 2005.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 61 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.01.16)

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

l o v

om endringer i likestillingsloven mv.

(Gjennomføring av Europaparlaments- og rådsdirektiv 2002/73/EF og innarbeiding av FN-konvensjonen om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner med tilleggsprotokoll i norsk lov)

I

I lov 9. juni 1978 nr. 45 om likestilling mellom kjønnene gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov 9. juni 1978 nr. 45 om likestilling mellom kjønnene (*likestillingsloven*)

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 3, fra Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«I lov om likestilling mellom kjønnene (likestillingsloven) gjøres følgende endring:

Ny § 1 b skal lyde:

§ 1 b (Inkorporering av FNs kvinnekonvensjon)

De forente nasjoners internasjonale konvensjon 18. desember 1979 om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner med tilleggsprotokoll 6. oktober 1999 skal gjelde som norsk lov. Konvensjonen kunngjøres i Norsk Lovtidend på ett originalspråk og i norsk oversettelse.»

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet har under debatten signalisert at de vil støtte dette forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti bifaltes med 60 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.02.01)

Videre var innstillet:

§ 3 skal lyde:

§ 3 (*Generalklausul*)

Direkte eller indirekte forskjellsbehandling av kvinner og menn er ikke tillatt.

Med direkte forskjellsbehandling menes handlinger som

1. stiller kvinner og menn ulikt fordi de er av forskjellig kjønn,
2. setter en kvinne i en dårligere stilling enn hun ellers ville ha vært på grunn av graviditet eller fødsel, eller setter en kvinne eller en mann i en dårligere stilling enn vedkommende ellers ville ha vært på grunn av utnyttelse av permisjonsrettigheter som er forbeholdt det ene kjønn.

Med indirekte forskjellsbehandling menes enhver tilsynelatende kjønnsnøytral handling som faktisk virker slik at det ene kjønn stilles dårligere enn det annet.

I særlige tilfeller er indirekte forskjellsbehandling likevel tillatt dersom handlingen har et saklig formål uavhengig av kjønn, og det middel som er valgt er egnet, nødvendig og ikke uforholdsmessig inngripende i forhold til formålet.

Det er ikke tillatt å gjøre bruk av gjengjeldelse overfor noen som har fremmet klage over brudd på bestemmelser i denne loven, eller som har gitt uttrykk for at klage kan bli fremmet. Dette gjelder ikke dersom klageren har opptrådt grovt uaktsomt. Første og annet punktum gjelder tilsvarende for vitner.

Det er ikke tillatt å gi instruks om handlinger i strid med bestemmelser i denne loven. Slik instruks anses som forskjellsbehandling.

Det er ikke tillatt å medvirke til brudd på bestemmelser i denne loven.

§ 8 a skal lyde:

§ 8 a (*Trakassering på grunn av kjønn og seksuell trakassering*)

Trakassering på grunn av kjønn og seksuell trakassering er ikke tillatt. Slik trakassering anses som forskjellsbehandling i strid med § 3.

Med trakassering på grunn av kjønn menes uønsket adferd som er knyttet til en persons kjønn og som virker eller har til formål å krenke en annens verdighet. Med seksuell trakassering menes uønsket seksuell oppmerksomhet som er plagsom for den oppmerksomheten rammer.

Arbeidsgiver og ledelsen i organisasjoner eller utdanningsinstitusjoner har ansvar for å forebygge og å søke å hindre at *trakassering i strid med bestemmelser i denne loven* skjer innenfor sitt ansvarsområde.

Ved håndhevingen av forbudet mot trakassering på grunn av kjønn i første ledd og bestemmelsen i tredje ledd gjelder reglene i §§ 12 og 13 i denne loven.

Forbudet mot seksuell trakassering håndheves av domstolene.

Nåværende femte ledd oppheves.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 16 skal lyde:

§ 16 (*Bevisbyrde*)

Hvis det foreligger *omstendigheter* som gir grunn til å tro at det har *funnet sted* direkte eller indirekte forskjellsbehandling *i strid med bestemmelser i denne loven*, skal det legges til grunn at slik forskjellsbehandling har *funnet sted*, hvis ikke den ansvarlige sannsynliggjør at slik forskjellsbehandling likevel ikke har *funnet sted*.

Første ledd gjelder tilsvarende når noen hevder å være utsatt for gjengjeldelse i strid med § 3 femte ledd.

§ 17 skal lyde:

§ 17 (*Erstatningsansvar*)

Arbeidssøker eller arbeidstaker som er blitt *behandlet* i strid med bestemmelser i denne loven av arbeidsgiveren eller noen som handler på vegne av denne, kan kreve erstatning og oppreisning uten hensyn til arbeidsgivers skyld. Erstatningen fastsettes til det beløp som under hensyn til det økonomiske tap, arbeidsgiverens og arbeidstakerens eller arbeidssøkerens forhold og omstendigheter for øvrig er rimelig. *Oppreisningen fastsettes til det beløp som retten finner rimelig under*

hensyn til partenes forhold og omstendighetene for øvrig.

For øvrig gjelder de alminnelige regler om skadeserstatning ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av denne lovs bestemmelser.

§ 21 sjette ledd oppheves.

Presidenten: Til §§ 16 og 17 foreligger et avvikende forslag fra Fremskrittspartiet under forslag nr. 4. Forslaget lyder:

«B

I lov 9. juni 1978 nr. 45 om likestilling mellom kjønnene gjøres følgende endringer:

§ 16 skal lyde:

§ 16 (Bevisbyrde)

Den som hevder seg urettmessig behandlet vil ha bevisbyrden.

§ 17 skal lyde:

§ 17 (Erstatningsansvar)

Arbeidssøker eller arbeidstaker som er blitt behandlet i strid med bestemmelsene i denne loven av arbeidsgiveren eller noen som handler på vegne av denne, kan kreve erstatning og oppreisning etter de alminnelige regler om skadeserstatning ved forsettlig overtredelse av denne lovs bestemmelser.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 61 mot 11 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.07)

Videre var innstillet:

II

I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap gjøres følgende endring:

Ny § 1 a skal lyde:

§ 1 a *Frivillighet*

Kvinner og menn har samme rett til fritt å velge ektefelle. Ekteskap skal inngås av egen fri vilje og med eget samtykke.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

I o v

om endringer i lov 6. juni 1891 nr. 2 om Guld-, Sølv- og Platinavarers Finhed og Stempling m.v.

I

I lov 6. juni 1891 nr. 2 om Guld-, Sølv- og Platinavarers Finhed og Stempling m.v. skal § 4 lyde:

Hvis en vare finhetsstemples, skal den også samtidig stemples med et ansvarsmerke med mindre dette er praktisk umulig. *Dette gjelder ikke for en vare som er stemplet i samsvar med lovgivningen i en stat som er part i EØS-avtalen, forutsatt at*

a) merket ikke er egnet til å forveksles med et norsk ansvarsmerke,

b) produsenten av varen kan identifiseres, og

c) det kan dokumenteres at merket er lovlig påført varen.

Importør eller forhandler skal gi melding med dokumentasjon til Edelmetallkontrollen med opplysninger om stempelingen før en vare som nevnt i forrige punktum, bringes i handelen.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om stemplinger, herunder om søknadsbehandling og registrering av ansvarsmerker og om opphør og fornyelse av slike registreringer. Kongen kan herunder bestemme at det skal betales avgift for registrering av ansvarsmerker og fornyelse av registrering av ansvarsmerker.

Stemplingen behøver i intet Tilfælde at skje ved Guardein (§ 6). Foretages den af saadan, skal han tillige paa-trykke sit eget, af Kongen bestemte Mærke.

II

Lova gjeld frå den tid Kongen bestemmer.

Kongen kan gi nærmare overgangsforesegner.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

L o v

om endringer i lov 18. desember 1987 nr. 93
om kontroll med eksport av strategiske varer,
tjenester og teknologi m.v.

I

I lov 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. skal § 1 lyde:

Kongen kan bestemme at varer og teknologi som kan være av betydning for andre lands utvikling, produksjon eller anvendelse av produkter til militært bruk eller som direkte kan tjene til å utvikle et lands militære evne, *samt varer og teknologi som kan benyttes til å utøve terrorhandlinger, jf. straffelovens § 147 a første ledd*, ikke må utføres fra norsk tollområde uten særskilt tillatelse. Det kan også settes forbud mot at det uten særskilt tillatelse ytes tjenester som nevnt i første punktum. Det kan settes vilkår for tillatelsene.

Kongen kan likeså sette forbud mot at personer som har bopel eller oppholdssted i Norge og norske selskaper, stiftelser og sammenslutninger uten særskilt tillatelse driver handel med, formidler eller på annen måte bistår ved salg av våpen og militært materiell fra et fremmed land til et annet. *Tilsvarende gjelder for strategiske varer og teknologi som er nærmere angitt i forskrift.*

Kongen gir nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av loven.

II

Ikrafttredelse

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovforslaget vil bli sendt Lagtinget.

S a k n r . 5

Referat

1. (106) Lov om endring av straffeprosessloven (påtalemyndighet til sjef og assisterende sjef for Nye Kripos og assisterende sjef for Politiets Sikkerhetstjeneste) (Ot.prp. nr. 77 (2004-2005))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
2. (107) Lov om endringer i lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven) (ansvar for oppryddingstiltak etter sjøulukker m.m.) (Ot.prp. nr. 79 (2004-2005))
Enst.: Sendes næringskomiteen.
3. (108) Lov om endringer i lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling og i lov 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene (Ot.prp. nr. 80 (2004-2005))
Enst.: Sendes sosialkomiteen.

Møtet hevet kl. 15.05.
